

7-8

Ribič

GLASILO SLOVENSKEGA RIBIŠTVA

LETO 2021
LETNIK LXXX
ISSN 0350-4573

140
140 LET ORGANIZIRANEGA
RIBIŠTVA NA SLOVENSKEM

80
80 LET GLASILA RIBIČ

Foto: Salvatore Perrone

Krmilo za **krape**

V novi ponudbi je **peletirana dopolnilna krmna mešanica za krape (Cyprinus carpio)** in vse druge vrste krapovcev.

Krmilo je primerno tako za krmljenje kot tudi privabljanje rib v športnem ribolovu. V ta namen smo vam pripravili tudi **10 kg pakiranje**.

Krmilo za krape je vedno na zalogi v naši **trgovini Zadobrova, Sneberska 111 v Ljubljani**.

Prodaja

+386 1 528 45 69
+386 41 454 111

JATA EMONA d.o.o., Agrokombinatska 84, 1000 Ljubljana

+42°

Uvoznik in distributer:
INFINITI, Goran Žagar s.p.
gsm: 041 654 556
www.infiniti-wonderworld.si
narocila@infiniti-wonderworld.si

Kjerkoli **Kadarkoli**

6 vrhunskih kavnih napitkov v SAMOPOGREVNI PLOČEVINKI

RIBIČ

GLASILO SLOVENSKEGA RIBIŠTVA

Ribič je z odločbo Ministrstva za kulturo, št. 61510-42/2014/3, izdano 16. 5. 2014, vpisan v razvid medijev pod zaporedno številko 1880.

ISSN 0350-4573
UDK 632

Izdaja
Ribiška zveza Slovenije,
1001 Ljubljana, p. p. 2974.
Izhaja vsak prvi teden v mesecu, razen števil
1-2 in 7-8, ki so združene.

Uredništvo in uprava:
Tržaška cesta 134
1000 Ljubljana

Telefon:
uredništvo:
(01) 256 12 97
tajništvo:
(01) 256 12 94
041 738 849
telefaks:
(01) 256 12 95
www.ribiska-zveza.si

NASLOVI ELEKTRONSKE POŠTE
RIBIŠKE ZVEZE SLOVENIJE:
Ribiška zveza Slovenije
info.rzs@ribiska-zveza.si
sekretar RZS
sekretar.rzs@ribiska-zveza.si
tajništvo RZS
tajnistvo.rzs@ribiska-zveza.si
računovodstvo RZS
racunovodstvo.rzs@ribiska-zveza.si
uredništvo glasila Ribič
glasiloric.rzs@ribiska-zveza.si

Transakcijski račun:
02010-0017838266

UREDNIŠTVO:
Odgovorni urednik:
Jure Ušeničnik Schifferstein

UREDNIŠKI ODBOR:
predsednik:
Igor Kloboves

člani:
Egon Dolenc, Drago Ornik,
Boštjan P. Zagožen, Peter Weibl

ČASOPISNI SVET:

člana:
dr. Jože Ocvirk,
dr. Božidar Voljič

Lektoriranje:
Marjetka Šivic

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost se od glasila obračunava davek na dodano vrednost.

Naklada: 11.000 izvodov

Priprava za tisk in tisk:
Tiskarna SCHWARZ PRINT, d. o. o.

Vsebina

140 let ORGANIZIRANEGA RIBIŠTVA in 80 let GLASILA RIBIČ

Vsi predsedniki slovenske ribiške organizacije (2. del)
Dr. Marjan Toš 204

ZGODOVINA

Še o ribolovnih pravicah in sporih na Cerknškem jezeru
Janez Kebe 206

OHRANIMO NARAVO

Falsko jezero
Milan Štraus 208
O močvirski sklednici
Stane Omerzu 212

RIBIŠTVO

Invazivne tujerodne vrste:
sladkovodni raki (5. del)
Jernej Košir, mag. biol. in ekol. z naravovar. 214
V iskanju kečige (2. del)
Jan Potočnik Erzin, Eva Horvat, Blaž Cokan in Polona Pengal 217

OKOLJE

Ekološka katastrofa v Hočah
Bojan Javornik 220

DRŽAVNA PRVENSTVA

Jubilejno, 30. člansko državno prvenstvo v lovu rib s plovcem v Murski Soboti in na Ptuj
Jože Šmejc 221

RIBOLOV

Zaželi si nekaj lepega
Salvatore Perrone, prevod: Hany Bany 224

REPORTAŽA

Ribolov marmoriranih lepotic
Rasmus Ovesen 227

OPREMA

O ribiškem kolescu baitcast
Luka Demšar 230

PREDSTAVITEV RIBIŠKIH DRUŽIN

Ribiška družina Žiri
Miro Mahnič 232

MLADI RIBIČ

Ščuke pa ni, ščuke pa ne
Blaž Dominik 234

MUHARSKI KOTIČEK

Skoraj že pozabljeni posnetki generacij pred nami (2. del)
Tomaž Modic 236

RIBIČI KUHAJO

Postrv v omaki z olivami in polento z zelišči
Borut Jerše 239

V posameznih prispevkih izražena stališča ne predstavljajo nujno tudi stališč uredništva.

Obvestilo dopisnikom Ribiča

Dopisnike prosimo, da svoje prispevke pošiljajo na e-naslov:

glasiloric.rzs@ribiska-zveza.si.

Prispevke za glasilo Ribič je treba poslati uredništvu trideset (30) dni pred izidom, nujna obvestila pa dvajset (20) dni pred izidom.

Poslanih prispevkov ne vračamo, razen na avtorjevo željo. Izvirnike hranimo 15 dni od objave v glasilu.

Po sklepu predsedstva RZS z dne 18. oktobra 2003 ne honoriramo:

- pisem bralcev,
- kapitalnih ulovov,
- obvestil,
- poročil o delu strokovnih delovnih teles RZS.

Nenaročene prispevke bomo objavljali skladno z razpoložljivim prostorom in njihovo aktualnostjo. Da bi se izognili neobjavam, občasnim dopisnikom svetujemo predhodni posvet z odgovornim urednikom, da bi skladno s programsko zasnovo zagotovili tematsko uravnoteženost vsebine Ribiča.

Uredništvo

VSI PREDSEDNIKI SLOVENSKE RIBIŠKE ORGANIZACIJE (2. del)

Dušan Bravničar kot partizan. Vir: Wikipedija.

DUŠAN BRAVNIČAR (1957–1968)

Dušan Bravničar je bil politik in diplomat. Leta 1934 je postal član SKOJ-a, leta 1935 član KPJ in leta 1937 sekretar Okrožnega komiteja KPS za Kočevje. Kot komunist je deloval na ljubljanski univerzi ter v množičnih organizacijah in društvih. Po kapitulaciji Kraljevine Jugoslavije aprila 1941 je opravljal partijske naloge na terenu. Aprila 1942 je odšel v partizane in bil politični komisar v raznih partizanskih enotah. Od marca 1944 je deloval pri obveščevalni službi in bil leta 1945 načelnik OZNE v Ljubljani. Med letoma 1945–1946 je bil prvi sekretar jugoslovanskega veleposlaništva v Tirani, v letih 1946–1953 je delal v organih za notranje zadeve v Upravi službe državne varnosti. Med letoma 1953–1956 je bil generalni konzul FLR Jugoslavije v Celovcu, leta 1959 je postal načelnik zgodovinske-

ga arhiva Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije ter v letih 1959–1963 ravnatelj Inštituta za zgodovino delavskega gibanja (IZDG) v Ljubljani.

Dušan Bravničar je leta 1961 diplomiral na prvi stopnji kemije na ljubljanski Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. Napisal je več prispevkov o zgodovini delavskega gibanja in komunistični partiji. Bil je rezervni podpolkovnik JLA in nosilec partizanske spomenice. Dušan Bravničar, ki je RZS vodil med letoma 1957 in 1968 je bil član RD Visoko¹. Nekateri njegovi sodobniki se ga neradi spominjajo in o njegovem delu nimajo dobrega mnenja. Mnogi pa menijo drugače in ga ocenjujejo kot delavnega in odprtega človeka, ki je rad pomagal pri reševanju žgočih težav in je bil predan ribiški organizaciji. Veljal je za pokončnega moža, ki je med sodelavci užival avtoriteto, se ga spominja nekdanji sodelavec in nekdanji predsednik RZS Jože Hartman².

UROŠ RUPREHT, mag. pharm. (1968–1972)

V njegovem mandatu je bilo veliko pozornosti ribiških organizacij že namenjene varstvu voda, vzreji ribjega življa in ribiškemu turizmu. Sam je javno posebej izpostavljalo prostovoljno – neplačano delo slovenskih sladkovodnih ribičev. Kot magister farmacije, ki je v strokovnih revijah objavljati tudi zapise o sanitetni in lekarniški službi med NOB³, je med slovenskimi ribiči užival velik ugled in spoštovanje. Izhajal je iz znane lekarniške družine v Trebnjem na Dolenjskem. Zgodaj je izgubil očeta in se je po končani srednji šoli odločil za študij farmacije v Zagrebu. Bil je med napredno usmerjenimi študenti, zato ne preseneča, da se je tudi po okupaciji in razkosanju Slovenije aprila 1941 kmalu pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju. Najprej je bil aktivist, potem pa aktiven udeleženec odpora proti okupatorju in bil kot partizanski bорец na mnogih odgovornih položajih. Po končani drugi svetovni vojni je ostal zvest farmaciji in je opravljal številne odgovorne naloge v slovenskem zdravstvu in tudi v gospodarstvu. Nazadnje je bil generalni direktor Kemofarmacije v Ljubljani. Bil je aktiven javni in politično-partijski delavec, sindikalist in republiški poslanec. Kot poslanec se je ukvarjal tudi s problematiko sladkovodnega ribištva in izpostavljati ekološki ter gospodarski pomen ribištva. Zavzemal se je tudi za krepitev vloge ribiškega turizma, pri čemer je opozarjal na zmernost in vedno izpostavljati primarno vlogo ribiške organizacije. »Čeprav je ribolovni turizem ena izmed pomembnih in perspektivnih vej našega turizma, pa vendarle ne smemo pozabiti, da je osnovni namen ribiških organizacij le rekreacija članstva ribiških organizacij, to je našega delovnega človeka. Priljubljenost tovrstne rekreacije med delovnimi ljudmi kažejo podatki o nenehnem naraščanju članstva ter o njegovi strukturi. Medtem ko so imele ribiške organizacije v 1957. letu 4833 članov, je to število v letu 1963 naraslo na 6604, v tekočem letu pa je zabeležen nadaljnji porast. Medtem ko je bilo v letu 1957 med članstvom 39 % delavcev, je njihovo število v letu 1962 naraslo na 46 %. V letu 1957 je bilo v ribiških organizacijah vključenih le 209 mladincev, v letu 1963 pa je njihovo število naraslo na 1600, kar kaže, da ribiške organizacije opravljajo tudi pomembno vzgojno nalogo⁴»

¹ Dr. Jože Ocvirk, Ljubljana, pisna izjava z dne 31. 3. 2021.

² Jože Hartman, Ljubljana, izjava z dne 19. 4. 2021.

³ Objavljaj le zlasti v Farmacevtskem Vestniku.

⁴ Sejni zapiski skupščine Socialistične republike Slovenije. Seje od 7. 2. do 29. 2. 1964, 34 (www.sistory.si z dne 20. 4. 2021).

Mag. Rupreht je bil znan ne samo znotraj meja Slovenije, pač pa tudi v vsej nekdanji skupni jugoslovanski državi⁵.

Kronisti ga opisujejo kot osebno skromnega človeka, predanega skupnemu hotenju za dobro širše družbene skupnosti. Bil je zelo občutljiv za krivice in je zelo rad prisluhnil vsakemu človeku. Bil je zavzet za reševanje težav in kritičen do napak in slabosti vladajoče politike. Vedno se je znal odkrito spopasti z negativnimi pojavi, napakami in družbenopolitičnimi odkloni v družbi. Povsod je bil izjemno priljubljena javna osebnost; tudi v ribiški organizaciji in med slovenskimi ribiči, ki jih je vodil izredno požrtvovano in uspešno. Ribolov je bil že mladostni konjiček mag. Ruprehta, saj je kot mladenič rad hodil na ribolov v reko Temenico in iskal ribiško srečo pri lovu ščuk in klenov. Po vojni se je vključil v ribiško organizacijo in zaradi značajskih lastnosti, organizacijskih sposobnosti in javnega ugleda prevzel odgovorne naloge v Ribiški zvezi Sloveniji. Zaupano mu je bilo tudi vodenje krovne organizacije slovenskih sladkovodnih ribičev. Ima nemalo zaslug za organizacijsko utrjevanje RZS in tudi za zakonodajno urejanje slovenskega ribištva. Na mnogih srečanjih z ribiči po Sloveniji je spoznaval konkretne težave, s katerimi so se soočali v posameznih okoljih, in je znal povsod z lepo besedo motivirati ribiče za njihovo reševanje. Bil je med pobudniki za uveljavljanje družbenega upravljanja v ribištvo. Osebnost mu je ribištvo pomenilo sprostitev po napornem delu in aktivni oddih v naravi. Kljub številnim obveznostim je našel čas za ribarjenje v dobrih družbah in se izkazal kot uspešen ribič na sulca ali lipana. V dobri ribiški družbi je pozabil na skrbi in se je rad sprostil ter povedal marsikatero zanimivo ribiško prigodo. Uroš Rupreht je kot ribič, naravovarstvenik in kot najodgovornejši ribiški funkcionar odkrito opozarjal na posledice onesnaževanja voda in na negativne posledice le-tega za ribji živelj. Še posebno je izpostavljati onesnaževanje voda z industrijskimi odpadki, o čemer je kritično razpravljati tudi kot republiški poslanec v slovenski skupščini. Po njegovem prepričanju sploh ni šlo samo za usodo ribjega življa v onesnaženih vodah, temveč za neposredno ogroženost zdravlja in življenja ljudi⁶. Vedno je brez dlake na jeziku opozarjal na potrebo po enotnosti v ribiški organizaciji. »Ribiške organizacije z rajonskimi zvezami in Ribiško zvezo Slovenije bodo politiko in naloge slovenskega ribištva tem lažje izpolnjevale, čimbolj bomo enotni, tovariško povezani, iskreni v medsebojnih odnosih in dosledni pri izvajanju demokratično sprejetih obveznosti in stališč⁷».

Zdi se, da je bil predsednik Rupreht v svojih pogledih vizionar in da je stvarno opozarjal na težave, ki jih ribiška organizacija resno občuti tudi v zadnjih desetletjih v samostojni Sloveniji. Med slovenskimi ribiči je bil spoštovan in cenjen predsednik⁸. Bil je član RD Bled in je za delovanje v ribiški organizaciji prejel več visokih odlikovanj, tudi bronasto plaketo glasila Ribič, plaketo Ivana Franketa I. stopnje in nazadnje plaketo zveze z listino leta 1985⁹. Sodobniki so ga ohranili v spominu kot velikega ribiškega entuziasta.

TONE BERAVS (1972–1976)

V ohranjenih dokumentih je pogosteje zapisano njegovo ime kot Anton Beravs, čeprav so ga ribiški tovariši in prijatelji klicali za Toneta. Jože Hartman se ga spominja kot delavnega moža, ki se je v prostem času rad udeleževal v ribištvo. Funkcijo predsednika RZS je opravljal sam en mandat in se je v štirih letih vodenja ribiške organizacije trudil, da bi izpolnil pričakovanja slovenskih sladkovodnih ribičev¹⁰. Kronisti so ga opisali kot »organizacijskega čarodeja«, saj je bil neverjento sposoben hitro rešiti sleherno organizacijsko težavo. Slovenskim ribičem je bil zelo domač in prijeten sogovornik, še posebno je bil priljubljen med tekmovalnimi ribiči. Bil je namreč izjemno uspešen tekmovalac v »suhih« in »mokrih« disciplinah, ki jih je obvladoval izredno mojstrsko in dosledno.

⁵ M. D. – F.V., Ob življenjskem jubileju našega predsednika, v: Ribič, 5, Ljubljana 1969, 129–130.

⁶ Uroš Rupreht, Resnični velik napredek (Uvodne besede predsednika RZS mr. Ph. Uroša Ruprehta na XII. Letni skupščini Ribiške zveze Slovenije 29. junija 1968, arhiv RZS).

⁷ Uroš Rupreht, Poslanica našega predsednika članstvu, v: Ribič 1–2, Ljubljana 1970, 3–4.

⁸ Jože Hartman, Ljubljana, izjava z dne 19. 4. 2021.

⁹ Osebnost list člana, arhiv ZRS.

¹⁰ Jože Hartman, Ljubljana, izjava z dne 19. 4. 2021.

Nanizal je mnoge zmage in zanje prejel veliko diplom ter priznanj organizatorjev ribiških športnih tekmovalij. Tone je bil športni ribič od glave do pet in se je tudi na tekmovaljih vedel kot pravi športnik. Zato mu njegovih tekmovalnih uspehov nihče ni oporekal, saj jih je dosegel v izjemno športnem in korektnem merjenju moči. Dolga leta je bil predsednik republiške Tekmovalne komisije pri RZS in predsednik komisije za SLO in DS¹¹.

Bil je rojen Gorenjec iz Jesenic in najprej član RD Kranj, kot Ljubljčan pa član RD Barje. Bil je zaljubljen v naravo, ki ga je z vsemi čari in bogastvi neverjetno privlačila. Bil je mož širokih obzorij in demokrat po duši. Kot zanimivost naj spomnimo, da je bil Tone Beravs velik in iskren prijatelj najstarejšega trnovskega ribiča Poldeta Nabernika, ki mu je zapustil znamenito »prižnico« na Ljubljani in »recepte« za dobro počutje v naravi. Prav recepti so Toneta »oženili z naravo« tako, da je postal njen resnični občudovalec in zaščitnik. »Zato Tone nima sovraznikov, pač pa samo prijatelje in zveste spremljevalce¹².« Tone Beravs se je tudi družbeno politično udeleževal in svoje poslanstvo povezoval s delom v ribiški organizaciji, kateri je bil predan z vsem srcem. Preudarno je sooblikoval nekatere dolgoročne zamisli in predloge glede glasila Ribič in menil, da je treba v glasilu objavljati vse pomembne informacije. Podpiral je ureditev izdajateljskih razmerij vodstva RZS z glasilom Ribič, za katero je leta 1974 pomagal oblikovati temeljno vsebinsko zasnovano. V skladu s takratno zakonodajo je bil imenovan izdajateljski svet Ribiča. V njem so bili poleg predstavnikov ribiške organizacije še predstavniki drugih zainteresiranih organizacij; med njimi je bil tudi nekdanji predsednik RZS mag. Uroš Ruprecht. Tone Beravs je v tistem času izpostavljati tudi problematiko izločenih voda, o kateri je treba pogumno poročati v glasilu Ribič. Ukvarjal se je tudi s tekmovalnim ribištvom in podprl prizadevanja, da bi ribiška tekmovalna potekala v skladu z ribolovno etiko. Na takih tekmovaljih naj bo poudarek na tovariških srečanjih športnih ribičev z izmenjavo ribiških izkušenj, ne pa tekmovalna vnema po čim večji količini ulovljenih rib. Skrajšali so tudi lovni čas in tekmovalna združila s »suhih disciplinami«, kar pomeni, da je bilo glavno merilo, kako športni ribič obvlada ribolovni pribor in tehniko. Takšne vidike športnega tekmovalnega ribištva bi morala po njegovem razmišljanju predstavljati glasila Ribič in to naj bi bil del njene nove vsebinske zasnoave¹³.

Ob koncu predsedniškega mandata je na VI. rednem zasedanju sveta Ribiške zveze Slovenije 22. junija 1974 ocenil, da »RD kažejo vsestranske aktivnosti in razvoj. Organizacijsko bo delo treba prilagoditi določilom nove ustave in zakonodaje.«¹⁴ Pred sprejetjem nove ribiške zakonodaje se je o novem zakonu veliko pogovarjal z vodstvi RD po vsej Sloveniji. Ocenjeval je namreč, da so takšna srečanja potrebna in koristna, saj na njih vodstvo RZS dobiva neposredne pripombe in predloge od ribičev s terena. Prvi predlog novega ribiškega zakona za vodstvo RZS ne bil sprejemljiv, zato so s podporo SZDL uspeli prepričati pripravljavca (Republiški sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo), da bo pri pripravi boljšega predloga novega ribiškega zakona aktivno sodeloval tudi predstavnik RZS. Kot ribiški funkcionar je bil nadvse aktiven naravovarstvenik in je vedno ter povsod opozarjal na posledice onesnaževanja naravnega okolja, še posebno voda. Za požrtvovalno delo v ribiški organizaciji je Tone Beravs prejel vsa ribiška odlikovanja RZS, pa tudi diplome, priznanja in odličja RD Barje.

STONE KLEMEN (1976–1981)

Tone Klemen je vodil Ribiško zvezo Slovenije med letoma 1976 in 1981. Bil je tudi predsednik predsedstva Zveze športnih ribičev Jugoslavije. Dobrišen del bogatega življenja je namenil delovanju v slovenski ribiški organizaciji in se je tudi sicer veliko posvečal problematiki sladkovodnega ribištva ne samo v Sloveniji, pač pa tudi v nekdanji skupni jugoslovanski državi.

Slovenskim sladkovodnim ribičem se je pridružil leta 1968. V vsem času svojega članstva v ribiški organizaciji se je aktivno vključeval v sooblikovanje slovenskega sladkovodnega ribištva, saj je razmeroma hitro postal predsednik – takrat republiške – zveze in to funkcijo predano in odgovorno opravljal od leta 1976 do 1981. Poleg zahtevne funkcije predsednika skupščine RZS je v tistem času aktivno deloval tudi v predsedstvu Zveze športnih ribičev Jugoslavije, ki ji je predsedoval od leta 1978 do 1980, pred tem pa je bil od leta 1974 do 1978 član njenega predsedstva. To je bilo zahtevno obdobje, saj je v tistem času v Sloveniji nastajal nov republiški zakon o sladkovodnem ribištvu, ki je bil sprejet leta 1976 in se je kot eden najboljših ribiških zakonov tistega časa ohranil celih trideset let. Tone Klemen je zelo dobro razumel specifičnost organizacije slovenskega sladkovodnega ribištva in pomembnost ribiških družin kot temeljnih

elementov ribiškega upravljanja. Zavedal se je pomembnosti tradicije ribištva na Slovenskem, pa tudi različnosti v strateški opredeljenosti slovenskega ribištva v odnosu do ribištva v preostalem jugoslovanskem prostoru. Poudarjal je, da različnosti ni botroval le geografski dejavnik, ampak predvsem naprednost temeljne usmerjenosti v razvojna vprašanja, različnosti v organiziranosti in njenih glavnih nosilcih ter ne nazadnje različnosti v temeljnih rešitvah gospodarjenja z ribolovnimi vodami in njihovim življenjem. Vse omenjeno je na slovenskih tleh pogojevalo prve začetke sodobnega sladkovodnega ribištva in ribogojstva ter razmah njegove znanstvene in strokovne misli. Obenem je ponujalo odgovor, zakaj je prav na slovenskih tleh nastala za tedanje čase ena od najsodobnejših ribiških zakonodaj v Evropi, ki je bila pogoj za nastanek in rast sodobne in učinkovite organizacije sladkovodnega ribištva na Slovenskem.

Tone ima veliko osebnih zaslug, da na Slovenskem organiziranost ribištva ni bila nikdar ostro razdeljena na proizvodne delovne organizacije in na tiste športne ribolovne organizacije, ki bi jih označevalo le sproščanje ribolovnih strasti. Prvim in drugim je skupna skrb za čistost vod, njihovo varovanje in razvoj ter zaščita življa v njih, s tem da lahko po položaju, vlogi in deležu, ki ga imajo pri tem, pripada daleč najpomembnejše mesto ribiškimi družinam. Za enaka izhodišča, ki jih je v svojem času zagovarjal Tone Klemen, so si slovenski sladkovodni ribiči prizadevali in jih ohranili tudi ob nastanku zdajšnje ribiške zakonodaje na Slovenskem.

Tone Klemen je vodil priprave na praznovanje devetdesetletnice organiziranega sladkovodnega ribištva na Slovenskem in se tudi osebno zavzel pri praznovanju 25-letnice Ribiške zveze Slovenije leta 1978. O njenem pomenu je pisal tudi v glasilu Ribič¹⁵. »Slovenski ribiči smo stopili v jubilejno leto ne le ob spoznanju, da je za nami oz. od ustanovitve prve organizacije slovenskih ribičev že kar 90 let, temveč z globokim spoštovanjem do vsega tistega, kar so številne generacije zagnanih slovenskih ribiških entuziastov v tem obdobju ustvarile. Praznovanje ribiških jubilejev ne bo le zunanja manifestacija vsega članstva ribiških organizacij v SR Sloveniji in vsakega ribiča posebej, ampak tudi izredna priložnost za razmišljanje, dogovarjanje in aktivnost, s ciljem nadaljnje krepitve slovenskega sladkovodnega ribištva, v sodelovanju z bratskimi organizacijami vseh republik in pokrajin Titove Jugoslavije.«¹⁶ Osrednja slovesnost ob jubileju je bila 25. novembra 1978 v Ljubljani, njen pokrovitelj pa je bil eden najvišjih takratnih jugoslovanskih politikov, Stane Dolanc, sekretar predsedstva CK ZKJ, ki je predsedniku RZS Tonetu Klemenu izročil visoko državno odlikvanje – red zaslug za narod, s katerim je RZS odlikoval jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito¹⁷. Udeležence je pozdravil predsednik RZS Tone Klemen, slavnostni govornik pa je bil podpredsednik skupščine RZS Jože Kuhar, ki je pokrovitelju prireditve Stanetu Dolancu izročil srebrno plaketo RZS. Dolanc je med drugim povedal: »Tako kot je bila pred 90 leti slovenska ribiška organizacija nosilka boja za narodnostni obstoj Slovencev, je danes Ribiška zveza Slovenije z organizacijami, ki jih združuje, pomemben člen našega splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.« Predsednik Tone Klemen je obširno opisal vlogo in pomen prof. Ivana Franketa kot nestorja slovenskih ribičev in izpostavil mnoga področja dejavnosti ribiške organizacije, tudi izdajateljsko in založniško dejavnost. Posebno vlogo je pripisal glasilu Ribič in spomnil, da so bile že v zgodnjih letih obstoja in delovanja ribiške organizacije napisane prve slovenske ribiške publikacije. Tone Klemen je 19. maja 1979 v Doblah kot predsednik RZS slovesno odkril spominsko obeležje na rojstni hiši prof. Ivana Franketa.

Za predano delo v ribiški organizaciji je Tone Klemen prejel plaketo RZS z listino, red za ribiške zasluge III., II. in I. stopnje z listino, plaketo Ivana Franketa ter bronasto plaketo glasila Ribič. Bil je tudi med prejemniki plakete Zveze športnih ribičev Jugoslavije in značke Zveze za telesno kulturo Jugoslavije. Tone Klemen je v slovenski ribiški organizaciji pustil trajne in globoke sledi. Svojo predsedniško funkcijo je opravil vestno in častno v dobro slovenskih ribičev. Za Klemena je na voljo nekaj laskavih ocen njegovih sodobnikov, ki ocenjujejo, da je bil med najbolj prepoznavnimi povojnimi predsedniki RZS in ugleden funkcionar jugoslovanske ribiške organizacije. Negoval je tudi stike z zamejskim Klubom koroških ribičev iz Šentjakoba v Rožu. Po »ugledu in funkcijah v ribiški organizaciji ga je kasneje presegl šele Borut Jerše.«¹⁸

Dr. Marjan Toš

¹⁵ Ribič, 7–8, 1978, 107–109. V zapisu je obširno pisal o pomenu ribiške organizacije v socialistični družbi in ni pozabil omeniti tudi letnice 1880, ko je bilo ustanovljeno prvo ribiško društvo na Kranjskem. Po njegovem prepričanju je bila ustanovitev RZS kot »vsenacionalne ribiške organizacije na Slovenskem« velikega pomena, saj je v jubilejnem letu 90-letnice štela že 15.000 »discipliniranih in prizadevnih članov«.

¹⁶ Ibid., 205.

¹⁷ S prireditve so slovenski ribiči poslali pozdravni pismi Josipu Brozu Titu in Edvardu Kardelju. Za Kardelja so pripisali, da jim je žal, ker se kot dolgoletni športni ribič ni mogel tudi osebno udeležiti slovesnosti.

¹⁸ Marko Koračin, izjava z dne 13. 4. 2021.

¹¹ SLO in DS – splošna ljudska obramba in družbena samozaščita.

¹² Peter Zmaj, Življenjski jubilej Tineta Beravs, v: Ribič 7–8, Ljubljana 1977, 230–231.

¹³ F.V., Prva seja izdajateljskega sveta Ribiča, v: Ribič 7–8, Ljubljana 1974, 3–3.

¹⁴ Arhiv RZS, Ljubljana. Iz arhivskega osebnega lista člana je za Toneta Beravs razvidno, da je bil nazadnje član RD Bistrica iz Domžal. Kdaj je postal član omenjene RD, iz tega dokumenta ni razvidno.

ŠE O RIBOLOVNIH PRAVICAH IN SPORIH NA CERKNIŠKEM JEZERU

V prejšnjem sestavku o ribolovnih pravicah na Cerknškem jezeru smo spoznali, kako so si jih v zgodovini pridobivala plemiška in samostanska gospostva. Zaradi teh pravic so bili med zemljiškimi gospostvi zelo pogosti spori. Samostana (stiški in kartuzijanski v Bistri) sta bila zaradi pravic še posebno občutljiva, kajti ribe so veljale za postno hrano. Spori so nastali tudi, ko so podložniki (ribiči) nekega gospostva posegali v pravice drugega gospostva. Podložniki enega gospostva so se vedno čutili kot celota, držali so skupaj in si vedno prizadevali za pravice svojega gospostva.

Leta 1430 se je vnel spor med Habsburžanom vojvodom Friderikom, ki je potem postal cesar Friderik III., in grofom Hermanom Celjskim med drugim tudi zaradi pravic ribolova v Cerknškem jezeru. Habsburžan nadvojvoda Albert V. je tistega leta (1430) razsodil, da prva polovica ribolovnih pravic v Cerknškem jezeru, ki je spadalo pod postojnsko gospostvo, pripada Frideriku Habsburškemu, druga polovica, ki je bila na ozemlju jezera, ki je spadalo pod loško gospostvo, pa je bila od Celjskih grofov. *Meja med loškim in postojnskim oz. poznejšim hasberškim (planinskim)*

zoper stiški samostan, češ da stiški ribiči lovijo v Cerknškem jezeru na skrivaj in da bodo, če tega ne bodo preprečili, jezero popolnoma izropali. Opat Wolfgang je takoj odgovoril in svojo pravico do ribolova dokazoval s cesarskimi privilegiji, katerih prepise je poslal v cesarsko glavno mesto. Pravda se je nadaljevala še v naslednjem letu in bila septembra odločena v korist Stične.

Leta 1683 je pred okrajnim sodiščem v Ljubljani nastala pravda med stiškim in bistrškim samostanom zaradi ribolovnih pravic na Cerknškem jezeru. Leta 1682 je bistrška kartuzija postala

Ribolov v Retju okoli leta 1925. Fotografijo hrani France Baraga.

Ribolov v Rešetu pred Potočno jamo okoli leta 1925. Fotografijo hrani France Baraga.

gospostvom oz. deželskim sodiščem je bila pri jamah Velika Ponikva in Levišča. Od Velike Ponikve in Levišča proti izviru je imelo ribolovno pravico loško gospostvo, od Ponikve do Karlovice pa je ribolovna pravica pripadala postojnskemu oz. planinskemu gospostvu. Velika Ponikva in Levišča sta še pripadali loškemu gospostvu. Prav zaradi pravice ribolova v loškem gospostvu v Cerknškem jezeru so nastali prvi spori med Habsburžani in Celjani. Po letu 1436, ko so postali Celjski grofje državni knezi, so spori dosegli višek v dolgotrajni vojni, ki je sledila. Leta 1443 je bila vojna zaustavljena z dedno pogodbo in loško gospostvo s pravicami ribolova v Cerknškem jezeru je pripadalo Celjskim knezom do njihovega izumrtja (l. 1456).

Pred letom 1459 nastal spor med ribiči dveh samostanov: Stične in Bistre. Na prošnjo stiškega opata Ulrika je leta 1459 patriarh Ludovik potrdil stiškemu samostanu ribolovno pravico »od Kraljevega dvora do Na križu«.

Leta 1515 se je stiški opat Janez pritožil na zbor spodnjeavstrijskih dežel, da plemiška gospostva posegajo v stiške ribolovne pravice na Cerknškem jezeru. Zato je omenjeni zbor tistega leta naročil deželnemu glavarju na Kranjskem, naj poskrbi, da stiškemu samostanu ne bodo kratene njihove stare pravice.

Leta 1562 je nastal nov spor zaradi ribolovnih pravic stiškega samostana. Postojnsko gospostvo je na Dunaju vložilo tožbo

z nakupom lastnica večjega dela Cerknškega jezera, vendar so na določenih krajih in v predpisanem času smeli loviti ribe tudi drugi: Turjačani, stiški samostan in drugi. Stiški samostan si je to ribolovno pravico pridobil z zakupom in njegovi ribiči so v času odtekanja vode nastavljali mreže v Strženu ali v strugi (Vstescheni oder Vstrugi), nad Postojnsko jamo (to je sedanja jama Golobinka) in pod njo ter pod Ponikvo. Stiški ribiči so na omenjenih krajih postavljali mreže. 22. januarja 1683 pa je bistrški ribič Marko Sramag odstranil dve veliki mreži »perotnici« (Perotnize), ki ju je nastavljal stiški ribič Jurij Knap (Khnap). Sramag je izpuli kole, na katere sta bili pripeti mreži, in ju raztrgal. Bistrški prelat Hugo je trdil, da »se Stična ni držala domenjenega časa za ribolov«. Sicer je zagotovil, da »Stični ne bo kratil ribolovnih pravic, ki jih ima na jezeru že od davnih časov«. Bistra je v spisih omenjena kot lastnica jezera (Innhaber). Stiški opat Ludovik pa je dokazoval, da sme Stična nastavljati mreže poljubno in da ima to pravico od nekdaj. Sodišče je odločilo v korist stiške opatije. Bistrški prior Hugo se je moral v dokumentu junija 1684 obvezati, da njegov samostan in njegovi ribiči ne bodo več posegali v pravice stiškega samostana in da ne bodo ovirali njegovih ribičev pri ribolovu.

Tudi med prejšnjimi lastniki Eggenbergi in bistrško kartuzijo so še nastajali spori zaradi ribolovnih pravic. Leta 1706 je posebna

Žig ekshibitnega protokola upravičencev skupnega premoženja Dolenje Jezero iz leta 1935. Vir: Vaški arhiv Dolenje Jezero.

Žig Gospodarskega odbora upravičencev skupnega premoženja Dolenje Jezero iz leta 1930. Vir: Vaški arhiv Dolenje Jezero.

komisija pripravila novo pogodbo med Eggenbergi in bistriškim priorjem, ki pa zaradi različnih okoliščin ni postala pravnomočna. Zato sta se leta 1712 Janez Antonij Jožef knez Eggenberški in prior Andrej Puecher dogovorila za podpis pogodbe, ki je določala pravice Bistre v primeru, če bi podložniki hasberške (planinske) graščine na kraju, kjer ima samostan pravico do ribolova, bodisi v času odtokanja jezera bodisi ob drugih priložnostih, lovili ribe.

V ribolovne pravice na jezeru in v potoku Obrh pri Gorenjem Jezeru je posegal tudi Jurij Gotfrid, grof Lichtenberg, gospod snežniškega in loškega gospostva. V juniju 1710 je lovil v strugi Obrh in v Goriških ključih (V gorishkih kluzhah), v februarju leta 1712 pa je lovil ribe pod Belim bregom. Lichtenberg je v času presihanja jezera postavljaj mreže in tako jemal bistriškemu samostanu njegove pravice, ki jih je le-ta pridobil z nakupom od hasberškega gospostva leta 1682. Prior Andrej je kršilca tožil pred okrajnim sodiščem. Ker pa je bilo Lichtenbergu veliko do dobrih medsosedskih odnosov, se je v pisni pogodbi obvezal, da se bo v prihodnje vzdržal ribolova v vodah, v katerih ima bistriška kartuzija take pravice in koristi.

Še v 19. in 20. stoletju so se gospostva, ki so imela ribolovno pravico v jezeru, večkrat sprla med seboj. Vzrok sporov so bile premalo natančno dogovorjene ribolovne pravice. Leta 1904 pa je upravitelj snežniške posesti Henrik Etbin Schollmayer dosegel, da so vse pravice in dolžnosti na posameznih območjih jezera natančno določili in zapisali. V svoji pisni pobudi za tako rešitev je zapisal, da »se drugače prepirov in sodnih procesov ne bodo nikoli rešili«. Druga težava je bila posebnost presihajočega Cerkniškega jezera. Presihanje jezera je namreč povzročalo spore med lastniki in zakupniki ribolovnih pravic in kmeti, ki so bili lastniki travnikov in njiv, ki jih je jezero vsako leto preplavilo. Ko je jezero odteklo, so kmetje pobirali ribe na svojih poljih, uživalci ribolovnih pravic pa so se čutili prikrajšane. Posebnost presihajočega Cerkniškega jezera je bila posebnost v državnem merilu. Spore je poskušal rešiti ribolovni zakon iz leta 1888, v katerem 43. člen določa: »Kadar odteka povodenj, sme ribarski upravičenec ribe loviti tudi zunaj svoje ribje vode, v vodah, ki so se poleg nje nabrale na tujem zemljišču, in je dolžan ravnati s primerno opreznostjo, da ga ne bi poškodoval. Povrniti mora vso storjeno škodo. Zemljiški posestniki pa so upravičeni **polastiti se rib**, kar jih po presihajoči vodi ostane na njihovih zemljiščih. Ne smejo pa uporabljati naprav, s katerimi bi branili ribam se povrniti v svojo strugo.«

Gospodarski odbor upravičencev skupnega zemljišča Dolenje Jezero je kot dober gospodar dajal ribolovne pravice v jamah Vodonosu, Rešetu, Zadnjega kraja in Retja v najem **na javnih dražbah**. Iz leta 1939 je ohranjen razglas o dražbi, ki so ga sprejeli 2. marca na seji občnega zbora upravičencev skupnega zemljišča. Glasi se: »Izvrševaje sklep občnega zbora upravičencev skupnega zemljišča Dolenje Jezero razpisuje podpisani gospodarski odbor upravičencev dražbo tukajšnjega ribolova oziroma daje istega v najem dne 5. marca 1939 ob 1 ½ popoldne v gostilni Mulec na Dolenjem Jezeru. V najem se daje ribolov v treh kompleksih,

in sicer: **Vodonos, Rešeto in Zadnji kraj**, in to za vsako presihanje posebej. Plačljivo takoj po izdražitvi v blagajno podpisanega gospodarskega odbora. Interesenti vabljeni.«

Vaščani Dolenjega Jezera so do druge svetovne vojne in še po njej **skrbeli tudi za ribji zarod** v Cerkniškem jezeru. V Vodonosu so pred veliko leti ogradili velik ribnik, imenovan Jelenščica, ki ni presihal in se je poleti v njem napajala živina. Če je voda nasip poškodovala, je gospodarski odbor upravičen-

cev skupnega zemljišča najel delavce, da so nasip popravili. Tako so na občnem zboru 7. aprila 1940 sklenili, da se »dobi enega delavca, da popravi nasip pri Jelenščici, ki ga je voda pretrgala«. Leta 1934 so nameravali zgraditi nove ribnike. Na seji vaškega gospodarskega odbora in gmajnskega odseka so tisto leto zapisali: »Imamo trdno voljo, da bomo na revirjih, ki so nam priznani, zgradili dobre ribnike za pospeševanje ribjega naraščaja.« Z zakonom iz leta 1954 so bile Jezercem odvzete pravice ribolova v jezeru.

Za konec. Ko je jezero usihalo, so bile ribe v vsaki luži. Leta 1968 sem poleti med počitnicami pomagal doma na kmetiji. Z očetom sva šla po steljo v Trščene senožeti, ko je jezero ravno usihalo. Sam

Prikaz ribolova s koši leta 1978. Koši so že sodobnejši, z mrežo. Prvotno so bili spleteni iz šibja. Foto J. Žnidaršič.

sem se peljal s kolesom. Ko sva naložila voz, sem dejal očetu, da grem malo pogledat za ribe. Šel sem malo vstran in kar na lepem naletel na nižino, kjer je bilo še malo vode. Ko sem prišel blizu, je kar zašumelo. Takoj sem vedel, da bom ujel precej rib. Voda mi je segala pod kolena. V pol ure sem z roko naložil okoli petdeset ščuk, ki so tehtale natančno enajst kilogramov. Potem sem teklen h gozdu, kjer sem v grmovju narezal vrbove šibe in jih uvil v trte. Nanje sem skozi škrge nataknil ribe in jih v obliki zvirkov obesil na krmilo kolesa. Srajco sem slekel, jo vrgel čez ribe in jih srečno pripeljal domov mimo ribičev, ki so lovili od mosta proti Križu. Dobro se mi je zdelo, da je bilo na mojem kolesu enajst kilogramov ščuk migalo z repi pod mojo srajco, medtem ko sem se peljal mimo ribičev ... Če bi me dobili z ribami, bi me gotovo vprašali, kje sem jih ulovil. Mislim pa, da mi ne bi delali težav, ko bi izvedeli za kraj in način mojega ribolova, a takrat jih vseeno ne bi rad srečal. Če rib ne bi polovil tisti dan, bi naslednji dan poginile.

Janez Kebe

FALSKO JEZERO

Geografski pisni viri za to vodno telo uporabljajo obče ime akumulacija. Ker pa je pri vseh ostalih dravskih zajeztvah uporabljena beseda jezero, sem si jo dovolil uporabiti tudi v primeru poimenovanja Fale.

Hidroelektrarna Fala je najstarejši energetski objekt na slovenskem delu reke Drave. Njen pobudnik in investitor izgradnje je bila Štajerska elektriška družba iz Gradca (v nadaljevanju besedila: ŠED), ki so ji takratni izračuni izkazovali visoko donosnost te naložbe. Dne 28. novembra 1912 so s sklepom družbenikov pristopili k zagotavljanju virov financiranja in pripravljalnim delom, gradbena dela načrtovali zaključiti do leta 1915 ter še istega leta pričeti z nabavo in montažo energetske opreme. Uresničevanje zastavljenega načrta pa se je zataknilo že pri pridobivanju vodne pravice. Gradnji hidroelektrarne so nasprotovali dravski splavarji in lesarji, pa tudi takratna cestna ter železniška uprava. Na koncu so se le sporazumeli in Štajersko deželno namestništvo iz Gradca je ŠED-u 28. decembra 1912 podelilo vodno pravico za dobo 60 let. Gradnja hidroelektrarne je bila tehnično izredno zahtevna. Spremljala jo je vrsta nezgod, ki so zahtevale tudi človeška življenja. Leta 1914 pa je izbruhnila še prva svetovna vojna, ki je z mobilizacijo vojaških obveznikov zdesetkala število delavcev na gradbišču. Dela so se upočasnila in leta 1916 povsem ustavila. Ker pa je v tem času imela vso vojaško prioriteto gradnja tovarne dušika in karbida v Rušah, ki je za obratovanje rabila električno energijo, je nadaljevanje gradnje hidroelektrarne podprlo vojno ministrstvo z dodelitvijo 500 ruskih ter italijanskih vojnih ujetnikov in rednejšo oskrbo gradbišča z hrano ter gradbenimi materiali. Tako so 6. maja 1918 uspeli zagnati prve tri agregate, 9. maja četrtega in 23. maja petega, šestega pa šele leta 1925 ter sedmega leta 1932. Ob nastopu druge svetovne vojne je jugoslovanska kraljeva vojska 6. aprila 1941 z razstrelitvijo betonskega dna mostišča hidroelektrarno začasno ustavila. Pa ne za dolgo. Nemška vojska jo je že 9. aprila 1941 ponovno spravila v tek, da je lahko Tovarna dušika v Rušah večji del vojnega obdobja normalno obratovala. V noči med 27. in 28. septembrom 1944 so se hidroelektrarne z diverzantsko akcijo lotili še partizani. Uničili so generatorje s kabelskim omrežjem in po Dravi spustili generatorsko olje ter ji tako onemogočili obratovanje do 2. oktobra 1944, ko so jo Nemci ponovno usposobili. Zaključek druge svetovne vojne je hidroelektrarna dočakala skoraj nepoškodovana in je predstavljala edini delujoči energetski objekt na reki Dravi. Povojna oblast jo je nacionalizirala, za pol metra dvignila jez in tako povečala njeno zmogljivost, v naslednjih letih pa še obnovila agregate ter električno omrežje. Zadnjo celovito posodobitev energetske in vodne infrastrukture so v letih 1987 – 1995 izvedle Dravske elektrarne Maribor (v nadaljevanju besedila: DEM).

Danes na zahtevno gradnjo, njene žrtve in obratovanje hidroelektrarne spominja muzejska zbirka. Uredili so jo leta 1986 v avtentičnem okolju prvotne strojnice z ohranjen horizontalno Francisovo turbino ter leta 2008 ta relikv energetske tehnične kulture razglasili za spomenik državnega pomena.

Rečna akumulacija Fala iz zraka (Atlas okolja)

Falno jezero v prostoru gornje dravske doline (Geopedia)

Geografski, hidrološki, tehnični in energetski podatki

Falno jezero je prva energetska pretočna akumulacija na slovenskem delu Drave z naslednjimi geografskimi, hidrološkim, in tehničnimi podatki:

- makro lokacija akumulacije: Občina Lovrenc na Pohorju, Občina Podvelka, Občina Selnica ob Dravi, Občina Ruše;
- mikro lokacija akumulacije: Vurmat, Puščava, Ruta, Zgornji Boč, Fala;
- ribiški okoliši: Ruški;
- porečje: Donavsko – Drava s pritoki;
- prispevna površina reke Drave v Italiji in Avstriji: 10.964 km²;
- prispevna površina reke Drave v Sloveniji: 3.259 km²;
- dolžina reke Drave od izvira do izliva: 718 km;
- dolžina reke Drave na območju Slovenije: 133 km;
- padec reke Drave na območju Slovenije: 148,30 m;

- srednji pretok (Q_s) Drave na območju Slovenije: 297 m³/s;
- stoletni pretok (Q_{100}) Drave na območju Slovenije: 2.800 m³/s;
- prispevna površina Drave Falsko jezero: 13.257 km²;
- prispevna površina Falsko jezero: 133 km²;
- večji pritoki akumulacijskega prostora jezera: Radolja, Grilov graben, Šturmov potok;
- dolžina zajezitve reke Drave v sredinski osi Falskega jezera (od HE Ožbalt do HE Fala): 8.600 m;

V spodnji vodi HE Ožbalt je rojstvo Falskega rečnega jezera.

145/2002, ki jo je naša država podpisala s poslovnim sistemom DEM dne 30. januarja 2004 za dobo 50 let. Ti so namreč za vse dravske hidroelektrarne posplošeni in koncesionarja načelno zavezujejo:

- zavarovati zemljišča, objekte, naprave in druge dobrine pred škodljivimi posledicami delovanja hidroelektrarne,
- omogočiti splošno rabo vode,
- ohraniti biološko raznovrstnost in varstvo habitatov ter biološkega ravnovesja, kjer je to mogoče in dolgoročno stabilno,

Rečna akumulacija je bogato poraščena z drevjem in makrofiti.

- povprečna širina zajezitve: 112 m;
- največja širina zajezitve: 165 m;
- največja globina zajezitve: 14 m;
- površina zajezitve: 1.030.000 m² – 103 ha;
- prostornina zajezitve: 4.200.000 m³;
- energetska - koristna prostornina zajezitve: 900.000 m³;
- hidrološki bruto padec: 14,60 m;
- tip elektrarne: pretočna stebrnega tipa;
- dolžina krone pregrade: 248 m;
- gradbena višina pregrade: 34,00 m;
- prostornina pregrade: 70.000 m³;
- število agregatov: 3;
- letna proizvodnja električne energije: 260 GWh;
- nazivna moč elektrarne: 58 MW;
- nazivni pretok turbin: 525 m³/s.

Ob gradnji hidroelektrarne je bila ob desni brežini zgrajena splavnica z dvema bazenoma in 100 metrskim splavnim kanalom za prehod flosov, ob njenem zidu pa stopničasta ribja steza za selitev rib med spodnjo ter zgornjo vodo. Oba prehoda so leta 1986 odstranili za potrebe izgradnje – montaže devetega in desetega agregata, zamisel o gradnji ribje steze pa v novejšem času obudili. Njeno variantno rešitev (*sonaravno obtočno korito, korito z vertikalnimi režami ali kombinirana s polžastim dvigalom*) je v svojem diplomskem delu Ribje steze ob hidroelektrarnah na reki Dravi leta 2015 predstavil Dimitar Kostadinovski.

Namembnost, vodne pravice in varstvo okolja jezera

Prednostna energetska raba akumulacije je bila določena z izgradnjo hidroelektrarne Fala in s podelitvijo vodopravne koncesije ŠED-u dne 28. 12. 1912 za dobo 60 let oziroma veljavnostjo do 1973 leta. Takratni pogoji obratovanja hidroelektrarne in pravice ter dolžnosti koncesionarja mi zaradi nedostopnosti koncesijske listine niso znani. Bi pa ti bili zanimivi za njihovo primerjavo s pogoji nove koncesijske pogodbe številka 355-01-

- v največji možni meri ohraniti vse zaščitene naravne vrednote,
- zagotoviti varstvo prebivalstva in njihovega premoženja, če so ti ogroženi zaradi posledic energetske rabe vode,
- plačevati koncesijsko dajatev v višini 40 % državi in 60 % v odmerjenih deležih lokalnim skupnostim.

Jezero prostorsko sega v ozemlje občine Podvelka, Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi in Ruše. Podatka o njegovi površini znotraj posamezne občine mi ni uspelo nikjer zaslediti ali pa sem ga spregledal. Je pa ta pomemben pri obračunu pripadajočega deleža koncesije in pri določanju posebne ter splošne rabe vode z občinsko mejo zamejenega vodnega prostora. Če te meje zanemarim in upoštevam obstoječe dobro stanje okolja, bi namembnost Falskega jezera opredelil takole:

- energetska raba pretočnih voda,
- ohranjanje in bogatenje pestrosti ter številčnosti prvotne in nove poselitve osrednjega jezerskega prostora z domorodnimi prostoživečimi živalmi ter rastlinami (*ribe in njihova drstišča ter selitvene poti, vodne ptice in njihova gnezdišča, ...*),
- protipoplavna zaščita neposrednega poselitvenega prostora, infrastrukture in kmetijskih zemljišč,
- športni ribolov z možnostjo razvoja ribolovnega turizma.

Konkretizacija uravnotežene prostorske in časovne rabe vode je vsebina prostorskih ter razvojnih aktov obravnavanih lokalnih skupnosti in koncesijskih pogodb imetnikov vodnih pravic (*za proizvodnjo električne energije, športni ribolov, ...*), da ne bo prihajalo do incidentov na okolju jezera ter med njegovimi uporabniki, omogočati pa mora tudi uveljavitev in razvoj dopustnih (*mirnih!*) dejavnosti še drugim prihajajočim deležnikom.

Omejitve stihijske (*nenačrtovane*) rabe celotnega jezerskega prostora na načelni ravni opredeljuje še Natura 2000 in usklajene naravovarstvene smernice prostorskih aktov vseh štirih lokalnih skupnosti, konkretizacijo posebne zaščite nekaterih prostorskih enot pa po Pravilniku o določitvi in varstvu naravnih vrednot s

Falso jezero na svojem najširšem delu.

V zgornji vodi hidroelektrarne Fala se jezersko telo zaključuje.

spremembami in dopolnitvami (*Uradni list RS, številka 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15, 7/19*) predstavljajo:

- Drava – rečni meander pri Fali (*državna hidrološka in geomorfološka naravna vrednota*),
- Potok Radoljna – desni pritok Drave (*državna hidrološka in geomorfološka naravna vrednota*),
- Šturmov graben – levi pritok Drave (*lokalna hidrološka naravna vrednota*).

Kakovost vode reke Drave in jezera

Za Falso jezero ni javno dostopnih verodostojnih podatkov o kakovosti jezerske vode. So pa dostopni zgodovinski (*Erico Velenje 2003, IKRA Celje 2004,...*) in aktualni (*Direktorat RS za vode 2016 – 2019*) rezultati meritev pomembnejših parametrov za reko Dravo z Fali najbližjim gor-vodnim mestom vzorčenja v obmejnem kraju Tribej – pred Dravogradom. Ti za zadnja štiri zaporedna leta meritev izkazujejo:

- 2016 – voda: dobro kemijsko stanje, biota: slabo (*bronirani difeniletri, živo srebro*), dobro ekološko stanje, posebna onesnaževala: dobro;
- 2017 – voda: dobro kemijsko stanje, biota: slabo (*bronirani difeniletri, živo srebro*), dobro ekološko stanje, posebna onesnaževala: dobro;
- 2018 – dobro kemijsko in ekološko stanje; posebna onesnaževala: dobro;
- 2019 – dobro kemijsko in ekološko stanje; posebna onesnaževala: dobro.

Primerjava zgodovinskih in novejših raziskav nakazuje na izboljšanje nekaterih kakovostnih parametrov vode. Bi pa bili verjetno ruški ribiči bolj naklonjeni zajemanju nekaterih specifičnih podatkov, ki so v času velikih hidroloških, hidromorfoloških, kemijskih,... sprememb relevantni za ribe in ribištvo. Žal se državni monitoring kakovosti površinskih voda za življenje sladkovodnih rib v tem delu Drave še ne izvaja.

Dotok plavin in polnjenje akumulacijskega prostora

Reka Drava izvira na Toblaškem polju pod goro Cimo Nove Dobbiaco (2.642 m.n.m.) v Italiji, teče skozi Avstrijo in pri vasi Vič (339,3 m.n.m.) vstopi na ozemlje naše države (*Dravograjsko jezero*). Skupna dolžina njenega toka znaša 718 km, od tega 133 km s padcem 148,30 m na območju Slovenije, kar jo umešča v izrazito alpske reke z veliko transportno sposobnostjo. Z izgradnjo niza hidroelektrarn je povzročena sprememba dinamike transporta rečnih plavin. Ob padcu nosilne sposobnosti vode prihaja do njihovega usedanja. Težjih kosov v konkavah upočasnjene toka, finejši

lebdeči neraztopljeni in raztopljeni delci, vključno z onesnaževali industrijskega, kmetijskega ter komunalnega izvora pa se počasi usedajo znotraj celotnega akumulacijskega prostora, še največ pred pregradnimi objekti. Skozi daljše časovno obdobje obseg naplavin ogrozi poplavno varnost in bistveno zmanjša energetske prostornino akumulacije, tudi v primeru Falskega jezera. Prvo vzdrževanje njegovega akumulacijskega prostora sega v avgust 1948, ko so z dvigom zapornic in vodnimi curki navzdol po Dravi odplaknili okoli 520.000 m³ usedline dna ter dvignili energetske prostornino za 25 %. Ali je pri tem prišlo do pogina rib in drugih vodnih organizmov dostopni pisni viri ne poročajo. Sumim pa, da je s posegom bila povzročena okoljska škoda, ki jo je takratna oblast pred širšo javnostjo zamolčala. Novejši ukrepi vzdrževanja energetskega volumna na dravskih akumulacijah s strani DEM so ekološko prijaznejši, ni pa o tem dostopnega podatka za Falo. Dol-vodnega transporta plavin ni mogoče ustaviti, ga pa je mogoče bolj umno uravnavati. Tu pa moram izpostaviti ravnanje avstrijskih energetikov, ki so med letoma 2010 – 2012 čistili usedline svojih akumulacij z njihovim dol-vodnim transportom in iz 5. na 6. november 2012 sprožili poplavni val ter tako zaznamovali kakovost vode in prispevali k hitrejši zaplavljenosti tudi Falskega jezera.

Ribe in ribištvo

Na reki Dravi je bilo skozi čas na zaključenih mikrolokacijah opravljenih niz ihtioloških raziskav (*Glowacki 1885, Seeley 1886, Munda 1926, Pivko 1935, Povž 1991, Ikra 2004, KIS/Ebra 2008, Ebra 2009, Umbra 2009, Ebra plus, Umbra 2010, Ikra 2014, Zavod za ribištvo Slovenije 2011, 2014 ...*). Rezultati teh raziskav izkazujejo stalno ali občasno (*selitveno*) prisotnost 1 vrste piškurjev, 1 vrsto tujerodnega raka in 39 vrst domorodnih ter tujerodnih rib. Njihov vrstni sestav in pogostost pojavljanja je odraz velikih antropogenih vplivov (*obratovanje hidroenergetskih objektov s spremembo vodnega režima in fizikalnih ter kemijskih parametrov vode, vnašanje limnofilnih vrst rib ter tujerodnih vodnih organizmov...*), ki so na Dravi še vedno prisotni. Da bi za Falso jezero predstavil čim verodostojnejše današnje stanja, sem podatke iz previdnosti povzel po rezultatih gor-vodnih raziskav (*dol-vodna prisilna selitev rib*) in zapisih Ribiškega katastra (*vlaganja in ulovi rib v revirju Drava 5*) za obdobje 1985 – 2019, ti pa nakazuje na prisotnost naslednjih:

- piškurji (*Petromyzontidae*): donavski piškur (*Eudontomyzon vladkovi*);
- krapovci (*Cyprinidae*): rdečeočka (*Rutilus rutilus*), platnica (*Rutilus virgo*), klenič (*Leuciscus leuciscus*), klen (*Leuciscus cephalus*), jez (*Leuciscus idus*), blistavec (*Telestes souffia*), beli amur (*Stenopharyngodon idella*), rdečeperka (*Scardinius erythrophthalmus*), bolen (*Aspius aspius*), linj (*Tinca tinca*), podust (*Chondrostoma nasus*), navadni globoček (*Gobio obtusirostris*),

Okoli 70 cm dolžine tega falskega klena razkriva, da gre za staroselca.

Razstavljena Kaplanova turbina nas spodbudi k ogledu relikvov tehnične kulture v muzejski zbirki Fale.

beloplavuti globoček (*Romanogobio vladykovi*), mrena (*Barbus barbus*), ogrica (*Vimba vimba*), ploščič (*Abramis brama*), androga (*Blicca bjoerkna*), pisanka (*Alburnoides bipunctatus*), zelenika (*Alburnus alburnus*), krap (*Cyprinus carpio*), gojena oblika luskinar, veleluskinar in usnjar;

- činklje (*Cobitidae*): navadna nežica (*Cobitis elongatoides*);
- rečne babice (*Balitoridae*): babica (*Barbatula barbatula*);
- pravi somi (*Siluridae*): som (*Silurus glanis*);
- ščuke (*Esocidae*): ščuka (*Esox lucius*);
- postrvi (*Salmonidae*): potočna postrv (*Salmo trutta m. fario*), šarenka (*Oncorhynchus mykiss*), sulec (*Hucho hucho*);
- lipani (*Thymallidae*): lipan (*Thymallus thymallus*);
- trske (*Gadidae*): menek (*Lota lota*);
- pravi ostriži (*Percidae*): navadni ostriž (*Perca fluviatilis*), smuč (*Sander lucioperca*), navadni okun (*Gymnocephalus cernua*), čep (*Zingel zingel*).

Zabeležena je prisotnost 1 vrste piškurja, 31 domorodnih in 2 tujerodni vrsti rib. V starejših zapisih se v tem delu Drave omenja še prisotnost kečige (*Acipenser ruthenus*), jegulje (*Anguilla anguilla*), pisanca (*Phoxinus phoxinus*), peščenega globočka (*Romanogobio kesslerii*), pohre (*Barbus balcanicus*), pezdirka (*Rhodeus amarus*), zvezdogleda (*Romanogobio uranoscopus*), navadnega koreslja (*Carassius carassius*), smrkeža (*Gymnocephalus schraetzer*), upiravca (*Zingel steber*), kaplja (*Cottus gobio*) in sončnega ostriža (*Lepomis gibbosus*), v novejših zaznamkih pa tudi pojavljanje srebrnega koreslja (*Carassius gibelio*), srebrnega tolstolobika (*Hypophthalmichthys molitrix*), sivga tolstolobika (*Hypophthalmichthys nobilis*), signalnega raka (*Pacifastacus leniusculus*) ter potujoče trikotničarke (*Dreissena polymorpha*). Ker za vse te ni zanesljivih podatkov o njihovem domovanju v Falskem jezeru, jih v preglednico nisem vključil.

V uvodu tega poglavja sem izpostavil vplive okolja na stanje vodnih organizmov v akumulaciji. Pri tem imam v mislih predvsem izumiranje nekaterih reofilnih in oligoreofilnih vrst rib (sulec, lipan, potočna postrv, podust ...). Zmanjševanje njihove prvotne množičnosti ne moremo več preprečiti, lahko pa jo upočasnimo z ustreznimi ukrepi, kot so: dvig kakovosti vode, dogovorjena regulacija pretokov v času drsti rib, vzpostavljanje selitvene prehodnosti in razmnoževanja rib v pritokih, izboljšanje funkcionalnosti obstoječih nadomestnih drstišč, umetna vzreja deficitarnih vrst rib za nadomeščanje izgub - repopulacijo v naravi ... Seveda pa ti ukrepi niso v domeni ribičev, so pa lahko plod poglobljenega sodelovanja energetikov z njimi.

Falško jezero je po Uredbi o določitvi meja ribiških območij in ribiških okolišev v RS (Uradni list RS, številka 52/07) v Zgornje-dravskem ribiškem območju – Ruškem ribiškem okolišu (Drava od

jezu hidroelektrarne Ožbalt do jezu hidroelektrarne Mariborski otok s pritoki), ta pa je bil z koncesijsko pogodbo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano številka 3420-157/2008/1 dne 14. 01. 2009 za trideset let dodeljen v upravljanje Ribiški družini Ruše. Njeno spočetje sega v leto 1939, ko so se pri takratni banovinski upravi prvič registrirali kot samostojno društvo, žal pa se te zgodovinske listine niso ohranile. So se pa ohranili zapisi povojnega rojstva, datirani s 14. decembrom 1956. Danes ribiška družina v svojih vrstah združuje okoli 220 članov, ki upravljajo 200 ha velik ribiški okoliš in se pri tem soočajo s problematiko, ki je več ali manj prisotna v vseh dravskih zajezitvah. Izpostavil bi predvsem napore za ohranjanje izginjajočih domorodnih reofilnih in oligoreofilnih vrst rib ob naraščanju števila njihovih plenilcev ter prisotnih motilcev naravnih razmnoževalnih procesov. Očitno se jim dobro delo obrestuje. Na Falskem jezeru sem namreč tudi sam opazoval izjemne klene in srečal nekaj zadovoljnih ribičev z ulovom trofejnih mren.

Razvoj turizma na jezeru in v okolici

Falško jezero je med vsemi dravskimi akumulacijami najbolj zeleno. Drevesna zavesa sega vse do kote vode in se od tu nadaljuje v polja trstičja ter drugih makrofitov. Pa bo takšno ostalo? Pregled dostopnih prostorskih in razvojnih aktov občine Podvelka, Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi ter Ruše ne izkazuje vidnejših posegov v to vodno telo. Če nisem kaj spregledal, bo večji del jezera mirno območje, namenjeno prostoživečim živalim. Njihovi varuhi bodo ribiči in opazovalci ter preučevalci ptic. Oboji vedo, kako se je potrebno v takšnih ekološko občutljivih okoljih obnašati in kako takšna okolja predstaviti zainteresirani javnosti. S tem korakom bodo vzpostavili temelj razvoja turizma. Temelj za nastanek in razvoj podjetniške ponudbe (gostinske storitve, izdelki domače in umetne obrti, kmetijski pridelki, ...), ki bo lahko iz ustrezne prostorske distance soupravljal jezero ter neposredno prispevala k dinamičnemu razvoju lokalne skupnosti. Prepričan sem tudi v sodelovanje energetikov, sožitje na tako majhnem in občutljivem vodnem prostoru bo namreč nujno.

Milan Štraus

Izdelava, prodaja in servisiranje ribiške opreme.

Na spletni strani najdete nekaj izdelkov za vezanje umetnih muh, katerih cena je garantirano najnižja na slovenskem tržišču.

GSM: 040/225-516; e-naslov: ribistvo.mozina@gmail.com; spletna stran: www.ribistvo-mozina.si

NAŠA EDINA DOMORODNA ŽELVA CELINSKIH VODA

O MOČVIRSKI SKLEDNICI

Če sem iskren, mi je lansko in letošnjo pomlad samoizolacija prav prišla. Le redko v življenju sem imel priložnost biti sam. Toda človeku je samota potrebna tako kot družba. To pot sem si privoščil posedanje ob pozabljenem ribniku. Užival sem v poplesovanju plovca, barvah in zvokih zaraščenega ribnika. Užival sem v ribolovu. Številni prijemi rdečeperk in rdeček, ploščičev, koresljev, črnook, babuš in somičev mi skorajda niso dali časa za fotografijo. Moja družba so bili labodi in lokvanji, vodomci in želve. Odlična družba, ki sem jo že dolgo pogrešal.

Ribe, ptice in vodne žuželke kar poznam, z želvami pa nikoli nisem imel veliko stika. To pomlad pa se mi je skoraj vsak dan zgodilo, da se je na trnek ujela želva. Saj sem jih videl plavati naokoli, prijema pa jim nisem mogel preprečiti. Neko popoldne sem iz vode potegnil kar sedem želv. In to kar tri različne vrste! Pet je bilo domorodnih močvirskih sklednic, dve rdečevratki in ena rumenovratka.

Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*) je edina domorodna želva v slovenskih celinskih vodah. Najlažje jo boste prepoznali po številnih rumenih pikah po celotnem telesu. Telo je bolj aerodinamično kot pri kopenskih želvah, saj veliko plavajo pod vodo medtem, ko si iščejo hrano. Želva iz rodu sklednic je plazilec in sodi med potencialno ogrožene vrste, saj je uvrščena na rdeči seznam živalskih in rastlinskih vrst. Živi v stoječih in počasi tekočih vodah Južne in Srednje Evrope. Ljubi zaraščene obale, pogosto pa jo lahko vidite, kako se sonči na potopljenih steblih ali skalah, ki gledajo iz vode.

Močvirska sklednica je z Bernsko konvencijo zavarovana po vsej Evropi. Najbolj jo ogrožajo posegi v njen življenjski prostor, izsuševanje mokrišč in gradnja. Zato moramo poskrbeti, da nam edina naša želva ne bo izumrla. Močvirska sklednica je plenilka in mrhovinarka, hrani se z vodnimi žužlkami, polži pa tudi z ribami, poseže tudi po rastlinski hrani. Prve želve sem ujel na deževnika, zato sem vabo zamenjal s koruzo. Žal jim je teknila tudi koruza. Ujete želve sem previdno osvobodil trnka, jih fotografiral in izpustil nazaj v vodo.

Slišal sem že slavospeve želvi juhi, vendar bi moral biti res na smrt lačen, da bi tako lepo in simpatično bitje potunkal v svoj kotliček. Še zlasti zdaj, ko vem, da so ogrožene, zavarovane, da se pariyo aprila in da po 4 do 8 tednih samice poiščejo suho toplo mesto s

peščeno podlago in tam zakopljejo 3 do 6 jajc. Po štirih do osmih tednih se izležejo do 2 cm velike majhne želvce, ki so takoj povsem samostojne. Samice so nekoliko večje od samcev in imajo višji oklep.

Sklednica je plašna žival, ki menda veliko bolje sliši kot vidi. Seveda pa nanje prežijo številni sovražniki. Lisice, vidre, divji prašiči, podgane, menda celo pižmovke plenijo njihova gnezda in večji ptiči, predvsem čaplja in krokar. Zimo preživijo zakopane v blatu. Zbudijo se, ko zunanja temperatura preseže 5 stopinj Celzija. Samca in samico ločimo po barvi oči: samice imajo rumene oči, samci pa rdečerrjave. Po trebuhu so samice načeloma bolj ravne, samci pa imajo spodnji del oklepa vbočen. To jim pomaga pri parjenju, da lažje zlezejo na samičko. Samci imajo daljši rep.

**TRGOVINA
Z RIBIŠKO OPREMO**

Sport
DANILO

Danilo Bižal s.p., Smedniška 32, 4000 KRANJ
Tel., fax.: 04/232-50-50, 041 643-194
E-mail: sport.danilo@siol.net Spletna stran: <http://www.sport-danilo.si>

Portret močvirske sklednice, naše edine domorodne želve celinskih voda.

Mnogo zapuščenih želv ne preživi prve zime; pokončajo jih šok zaradi preselitve, divje živali in avtomobili. Tiste, ki preživijo, pa lahko v novih prebivališčih dolgo živijo. Kjer se pojavljajo vse tri vrste želv skupaj, so rdečevratke in rumenovratke uspešnejše od močvirske sklednice pri iskanju hrane in najprimernejših prostorov za sončenje. Sklednice se zato ne morejo dovolj ogreti in nahraniti, da bi uspešno izlegle svoj zarod in se aktivno branile pred plenilci. S tujerodnimi želvami so v naravo prišli tudi novi zajedavci, ki povzročajo resne okužbe sklednic in živali, ki so želvja hrana.

Ribiči smo naravovarstveniki. V prvi vrsti nas zanimajo ribe, vendar si močvirska sklednica in na žalost tudi tujerodne želve z njimi delijo svoj življenjski prostor. Zato je prav, da vemo, kako ravnati, ko se srečamo s temi simpatičnimi oklepniki. Z veseljem ugotavljam, da se v vodah RD Brežice močvirska sklednica odlično počuti.

Stane Omerzu

Z veseljem ugotavljam, da se v vodah RD Brežice močvirska sklednica odlično počuti.

Želva je simbol modrosti, umirjenosti in dolgega življenja.

Kaj pa rdečevratka in rumenovratka?

Rdečevratke (*Trachemys scripta elegans*) in rumenovratke (*Trachemys scripta scripta*) so bile v Sloveniji naprodaj do leta 1996, ko je bil prepovedan njihov uvoz v evropske države. Njihov glavni razpoznavni znak je rdeča ali rumena lisa za očesoma. Omenjeni vrsti nista domorodni in sta velika konkurenca naši močvirski sklednici. V naše vodotoke so jih spustili akvaristi, ki se niso zavedali, kakšno škodo s tem povzročajo naši domorodni vrsti, ki je manj agresivna in se sramežljivo umika pred njima. Pred stoletjem je pri nas že skoraj izginila, pa so jo ponovno naselili iz južnih krajev. Glede na to, da je to naša edina domorodna želva in simbol vsega dobrega, se nam to ne sme več zgoditi. Zato je prav, da jih poznamo in razlikujemo. Če med ribolovom ujamemo močvirsko sklednico, jo spustimo nazaj v vodo, če pa iz vode potegnemo rdečevratko ali rumenovratko, jo vzamemo iz vode in jo podarimo otroku ali rejcu, ki ima terarij. Seveda mora obljubiti, da ne bo ponovil napake prejšnjega lastnika.

Vse tujerodne želve, ki jih opazate v jezercih in bajerjih po Sloveniji, so vanje prišle tako, da so jih tja odvrgli ljudje.

INVAZIVNE TUJERODNE VRSTE: SLADKOVODNI RAKI (5. del)

V tokratnem prispevku bomo predstavili tri tujerodne vrste rakov. Ozkoškarjavec (*Pontastacus leptodactylus*) potrjeno živi v prosti naravi v Sloveniji, medtem ko za marmornatega (*Procambarus virginalis*, prej *Procambarus fallax* f. *virginalis*) in močvirskega (*Procambarus clarkii*) škarjarja velja, da sta v Sloveniji potencialno prisotna. Oba sta opredeljena kot invazivna in tujerodna. Ozkoškarjevca pričakujemo v Sloveniji z razširjanjem po naravni poti iz Hrvaške, zato ga bomo obravnavali kot domorodno vrsto. Pri nas že poznamo primer naselitve ozkoškarjevca neznanega izvora, ki ga je naselil človek, v tem primeru je obravnavan kot tujerodna vrsta.

Ozkoškarjavec

Biologija

Je velik rak iz družine Astacidae, ki v povprečju zraste do 20 cm, znani so tudi primerki s 30 cm dolžine. Živi več kot deset let. Je olivno zelene do rjavo rumene barve z rahlim rdečim odtenkom. Barva je odvisna od okolja, kjer živi. Ima dolge in ozke škarje, po čemer je tudi dobil ime. Spodnja stran škarij je svetla, kar ga ločuje od domorodnega jelševca (*Astacus astacus*). Na oklepu so po navadi manjši trni. Spolno zrelost doseže med tretjim in četrtem letom starosti. Razmnoževanje poteka od oktobra do marca, odvisno od lege območja. V srednji in vzhodni Evropi se pari oktobra in v začetku novembra, v Turčiji decembra, v Ukrajini pa februarja ali marca. Optimalna temperatura za razmnoževanje je od 5 do 12 °C. Samice imajo od dvesto do štiristo jajčec, ki se izvalijo med majem in junijem, odvisno od časa parjenja.

Ozkoškarjavec. Avtor: Zavod Symbiosis.

Ekologija

Živi tako v sladkovodnih kot brakičnih habitatih, ki zajemajo izlive rek v morje, reke, potoke, jezera, ribnike in kanale. Dobro prenaša nizke vsebnosti kisika v vodi, nihanja temperature, povišano slanost, organsko onesnaženje in motne ali blatne habitate, zaradi česar ga najdemo v habitatih z različnim substratom. Aktiven je tudi podnevi in pozimi.

Izvor in razširjenost

Domorodno območje ozkoškarjevca je vzhodna Evropa in obsega povodja Kaspijskega morja, Črnega morja, spodnjo in srednjo Donavo ter pritoke. Naravno je prisoten v naslednjih državah: Avstriji, Azerbajdžanu, Belorusiji, Bosni in Hercegovini, Bolgariji, Hrvaški, Gruziji, Grčiji, Madžarski, Iranu, Izraelu, Kazahstanu, Kirgizistanu, Moldaviji, Romuniji, Rusiji, Srbiji, Slovaški, Turčiji, Turkmenistanu, Ukrajini. Takoj za jelševcem je najbolj razširjena domorodna vrsta potočnega raka v Evropi. V Sloveniji je v preteklosti naseljeval počasi tekoče in stoječe nižinske vode, njegovo domorodno območje je SV Slovenija (Goričko), domnevno je bil izkoreninjen zaradi boleznih račje kuge.

V druge države se širi po naravni poti (iz vzhoda proti zahodu) in zaradi človekovih dejavnosti. Kot tujerodna vrsta velja v naslednjih državah: Armeniji, Belgiji, Češki, Danski, Finski, Franciji, Nemčiji, Italiji, Latviji, Litvi, Luksemburgu, Nizozemski, Poljski, Švici, Veliki Britaniji in Uzbekistanu. V veliko evropskih držav je bil prenesen zaradi gojenja ali zamenjave jelševca, ki ga je pomorila bolezen račje kuge. Znani so primeri izpustov živih rakov iz ribarnic v prosto naravo. V Sloveniji ga z naravnim razširjanjem domorodnih hrvaških populacij pričakujemo v rekah Kolpi in Savi, potencialno je širjenje proti Sloveniji mogoče iz Madžarske. V tem primeru bo obravnavan kot domorodna vrsta. Pri nas sega prva najdba v leto 2017, ko so bili v reko Savinjo namerno izpuščeni štirje raki, ki pa so jih nato iz vode odstranili.

Razširjenost ozkoškarjevca po svetu. Vir: medmrežje 5.

Ribnik Lava, življenjski prostor ozkoškarjevca. Vir: arhiv ZZRS.

in jih z nadaljnjim monitoringom Zavoda za ribištvo Slovenije (ZZRS) niso našli. Leta 2017 so vrsto odkrili tudi v ribniku Lava pri Laškem, ki se je izkazal za zelo primeren življenjski prostor. Tja je bil ozkoškarjavec verjetno izpuščen namerno, izvor je neznan. Po predvidevanju so bili ribogojniški raki. Monitoring ZZRS je vrsto potrdil; v ribniku po oceni iz leta 2019 živi od 500 do 800 rakov. Prisotnost so ugotavljali tudi v reki Savinji v neposredni bližini ribnika, njenem toku in potoku Rečica, kjer je visok potencial za razširjanje vrste, vendar tam ozkoškarjevca niso našli. Na mestih, kamor je bil vnesen namerno, velja kot lokalno tujerodna vrsta.

Varstveni status in invazivnost

Ozkoškarjavec je po kategorizaciji IUCN (Svetovna zveza za varstvo narave) ohranitvenega stanja vrst določen kot najmanj ogrožen in ni na seznamu Izvedbene uredbe Komisije (EU) 2016/1141 z dne 13. julija 2016 o sprejetju seznama invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo, v skladu z Uredbo (EU), št. 1143/2014 Evropskega parlamenta in Sveta. Ozkoškarjavec živi v enakih habitatih kot domorodne vrste in z njimi tekmuje za življenjski prostor ter hrano. Iz tujine so znani primeri izpodirvanja jelševca, s katerim se lahko križa. Največja nevarnost za nadaljnje razširjanje v Sloveniji so trgovske poti živih osebkov, ki potekajo preko Slovenije (delavci FURSA so leta 2019 zasegli 69 ozkoškarjevcev vozniku tovornega vozila), prenosi iz ribnika Lava in nadaljnje razširjanje rakov iz ribnika.

ZZRS je leta 2019 izvedel monitoring razširjenosti vrste, pri čemer vrste na območju evidentiranega izpusta v Savinjo niso našli, v ribniku Lava pa so ulovili več ozkoškarjevcev. Za ugotavljanje prisotnosti so uporabili metodo elektroizlova, obračanje kamnov in vzorčenje z vršami. V omenjenem ribniku so izvedli tudi ukrepe za zmanjševanje populacije. Samice so humano usmrtili in tako zmanjšali razmnoževalni potencial te vrste. Samce so s porezanjem gonopodov začasno kastrirali, jih označili in vrnili v ribnik. Tako se doseže večja tekmovalnost znotraj vrste.

Marmornati škarjar

Biologija

Marmornati škarjar spada v družino Cambaridae. Vrsta se je razvila v umetnem okolju – akvariju v devetdesetih letih iz vrste *Procambarus fallax*. Je manjši rak rjave do rahlo modre barve z marmornatim vzorcem, ki po navadi zraste do 10 cm, lahko tudi do 15 cm. Klešče so velike okoli 5 cm in nimajo izrazitih izboklin. Poskusi so pokazali, da razmnoževanje z izvirno vrsto ni uspešno, zato je od leta 2015 opredeljen kot samostojna vrsta (*Procambarus virginalis*). Posebnost tega raka je, da je edini znan rak deseteronožec, ki se razmnožuje izključno z apomiktično partenogenezo: obstajajo samo samice, ki ležejo neoplojena jajca, iz katerih se razvijejo genetsko identični osebki (kloni), ki jih je lahko več kot 700. Je hitrorastoča vrsta z veliko plodnostjo in zgodnjo spolno zrelostjo. Ker se razmnožuje le nespolno, lahko iz zgolj ene same samice nastane nova populacija.

Ekologija

Živi v različnih habitatih: od rek, jezer, ribnikov do močvirij in riževih polj. V suši lahko krajši čas preživi v skrivališčih na kopnem. Je vsejed, prehranjuje se z detritom, rastlinami, algami in nevretenčarji. Preživi v temperaturnem razponu od 8 do 30 °C, temperaturni optimum pa je od 18 do 25 °C. Prenaša različne okolske razmere, na primer nizke vsebnosti kisika.

Izvor in razširjenost

Domorodne populacije ne obstajajo, saj marmornati škarjar izvira iz umetnega akvarijskega okolja, kjer so ga zaradi nezahtevnosti, obarvanosti in edinstvenega načina razmnoževanja v preteklosti gojili akvaristi. Zdaj je gojenje prepovedano, vseeno pa naj bi se še pojavljal v akvaristiki. Njegov prednik, *Procam-*

Marmornati škarjar. Vir: medmrežje 7.

barus fallax, izvira s Floride in iz južne Georgije. Zaradi velike razmnoževalne sposobnosti lahko vrsta hitro prenaseli akvarij; izpusti iz akvarijev so glavni vir naselitev v prosti naravi. Prva najdba v prosti naravi sega v leto 2003, ko so v nemški gramoznici ulovili močvirskega škarjarja. Ustajene populacije tvori na Madagaskarju, kjer se je v desetih letih razširil na 100 000 km², tako s človekovim naseljevanjem kot z naravnim razširjanjem. Sprva so na območju Evrope poročali le o najdbah posameznih rakov, nato pa tudi o ustaljenih populacijah (npr. Nemčija, Romunija, Slovaška, Estonija). Vrsto so odkrili tudi na Nizozemskem, v Italiji, Avstriji, Belgiji, na Danskem, v Veliki Britaniji, na Češkem, Poljskem, Švedskem, Hrvaškem, Madžarskem, na Malti, v Ukrajini in Estoniji. Prisoten je tudi na Japonskem, v Severni Ameriki, na Tajvanu, Kitajskem in v Izraelu.

V Sloveniji ustajene populacije niso bile odkrite, naj bi pa bili na območju Ilirske Bistrice raki izpuščeni v pritoka reke Reke (Bistrica in Sušec) v letu 2017. Zavod za ribištvo je v letih 2017–2019 pregledal pritoka, vendar fizična prisotnost ni bila potrjena. V letu 2019 so opravili nočne preglede z lučjo, vendar so nekatera območja zaradi prevelike globine in hitrega toka ostala nepregledana. Zato so naredili analizo eDNA- okolske DNA. To je metoda, s katero je vrste mogoče zaznavati prek njihovega genetskega materiala, ki ga puščajo v okolju; to so na primer iztrebki, ostani levitev, ostanki poginjenih osebkov itn.

Analiza bi morala biti narejena v Montani (ZDA), vendar je zaradi posledic pandemije covid-19 niso izvedli.

Varstveni status in invazivnost

Marmornati škarjar je grožnja domorodnim vrstam, saj se lahko populacija razvije že iz ene same samice. Zaradi zelo dobre prilagodljivosti novim habitatom in okolskim razmeram, hitre rasti, zgodnje spolne zrelosti in velike plodnosti ima tekmovalno prednost glede na domorodne vrste. Poleg tega je prenašalec bolezni račje kuge, proti kateri je sam odporen. Zaradi opisanega velja za potencialno najbolj nevarno invazivno tujerodno vrsto in je na seznamu invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo. V tropskem podnebj (Madagaskar) velja za zelo uspešno in agresivno tujerodno vrsto, medtem ko so mnenja za možnost invazije območij zmernega in hladnega podnebja različna. Po nekaterih ocenah ima možnost za širjenje v zmernem podnebj in bi lahko preživel celo v alpski in arktični regiji. Po drugih ocenah so za življenje v Evropi primerne toplejše stoječe vode. Za razmnoževanje so ustrezne vode s konstantno toplo vodo, ki jo lahko v evropskem podnebj zagotavljajo na primer termalni vrelci. Tak primer je v Romuniji, kjer marmornati škarjar poseljuje pet medseboj povezanih ribnikov, ki so na območju termalnega zdravilišča Baile Felix. Konstantno temperaturo 25 °C zagotavljajo termalni vrelci, vrsta se v ribnikih tudi razmnožuje.

Močvirski škarjar

Biologija

Močvirski škarjar spada v družino Cambaridae in zraste do 12 cm. Telo je obarvano temno rdeče, mladi osebki so rjavo-sivi. Na škarjah so svetlo rdeče izbokline, na zapestnem delu je trn. Življenjska doba je povprečno od tri do štiri leta. Spolno zrelost doseže po petih mesecih, samica v povprečju nosi od 200 do 300 jajčec, lahko pa tudi več kot 700. V toplejših območjih se lahko razmnožuje dvakrat na leto. Razmnoževanje je spolno in tudi nespolno (fakultativna partenogeneza), zato se v ugodnih razmerah populacija lahko vzpostavi že iz ene same samice.

Močvirski škarjar. Vir: medmrežje 7.

Ekologija

Naseljuje različne vrste habitatov: od rek, potokov, jezer, ribnikov, močvirij in kanalov z veliko organskega materiala. Dobro prenaša različne vrednosti parametrov (slanost, temperatura, vsebnost kisika) in onesnaženost. Optimalna temperatura vode je od 21 do 30 °C, prilagodi pa se tudi temperaturi do 13 °C. Koplje račine, globoke do 2 m. Je vsejed, posebno rad se prehranjuje z rastlinami in organskimi ostanki. Pri hrani živalskega izvora izbira trzače, polže, ribe in rake. Prisoten je kanibalizem.

Izvor in razširjenost

Izvirja z juga Severne Amerike in Srednje Amerike. Razen Avstralije in Antarktike naseljuje vse celine. V letu 1973 so ga ilegalno prenesli v Španijo, od koder se je hitro razširil po južni in srednji Evropi. Prenesli so ga tudi v nekatere države Južne Amerike, Afrike, na Kitajsko in Japonsko. Poglavitni vzrok naselitve je ribogojstvo. Na večini območij, kjer je naseljen, se razmnožuje samostojno in tvori ustaljene populacije. V Sloveniji je bil prvič zabeležen leta 2018, ko so na travniku pri počivališču Lopata pri Celju našli več omenjenih rakov. Del rakov so polovili zaposleni na bencinskem servisu, aktivnosti za odstranitev vrste pa je nadaljeval Zavod za ribištvo Slovenije. Na območju izpusta so izvajali elektroizlov in izlov z vršami. Okoli zadrževalnika so postavili zaščitno ograjo, uničili preostale osebkke z elektriko in očistili kanale. V vrše se je ujel en rak, pri pregledu območja vodotokov dolvodno od zadrževalnika fizične prisotnosti niso potrdili. Zaradi zahtevnosti terena in povezanosti voda na prispevnem območju izpusta vrsta s tradicionalnimi metodami ni bila potrjena. V raziskavah, ki jih je opravil Center za kartografijo favne in flore v letu 2018 in 2019, je bila uporabljena metoda analize okoljske DNA. Rezultati so pokazali, da je močvirski škarjar prisoten na območju zadrževalnika meteoritnih vod oz. oljnega lovilnika izcednih vod s parkirišča bencinskega servisa in v potoku Podsevnica. Na omenjenih mestih je Zavod izvedel elektroizlov in nastavljal vrše, vendar rakov niso ujeli. V letu 2020 je bila vrsta z metodo okoljske DNA ponovno potrjena v lovilniku olj. Na podlagi enake metode je bila vrsta potrjena tudi v reki Paki pod Velenjskim jezerom in v zadrževalniku Vogršček.

Varstveni status in invazivnost

Močvirski škarjar je zelo invazivna vrsta, uvrščena med sto najbolj nevarnih in invazivnih tujerodnih vrst v Evropi in je na

Razširjenost močvirskega škarjarja po svetu. Vir: medmrežje 1.

seznamu invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo. Po kategorizaciji IUCN je določen kot najmanj ogrožen. Zaradi sposobnosti preživetja drugačnih razmer, ki so značilne za njegovo domorodno območje, je velika grožnja domorodnim vrstam in habitatom. Raziskave kažejo, da se ob invaziji zelo zmanjša biološka pestrost voda. Izjemno vpliva na vodno rastlinje, ki v invazijah skoraj popolnoma izgine iz vodotokov. Znan je primer iz Italije, kjer je izumrla endemična podvrsta vodnega krešiča (*Carabus clatratius antonellii*). Zaradi plenjenja vodnih žuželk in mehkužcev zmanjšuje njihovo dostopnost drugim vrstam, predvsem ribam in z njimi tudi tekmuje. Tako vpliva tudi na druge živali in njihovo pestrost. Po podatkih iz Evrope se je po naselitvi tega raka biološka raznovrstnost vodnih žuželk zmanjšala za 71 %, dvoživk za 83 % in vodnih ptic za 52 %. Poleg tekmovanja z drugimi vrstami rakov je tudi zelo uspešen prenašalec račje kuge s koevoluiranim sevom Pc. Zaradi kopanja račun lahko povzroča erozijo bregov.

Jernej Košir, mag. biol. in ekol. z naravovar.

Viri in literatura:

- Govedič, M. in Vrezec, A. 2018. Raziskava razširjenosti signalnega raka (*Pacifastacus leniusculus*) v letu 2018. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 20 str.
- Grandjean, E., Collas, M., Uriarte, M., Rousset, M. (2021). First record of a marbled crayfish *Procambarus virginalis* (Lyko, 2017) population in France. *BioInvasions Records*, 10(2): 341–347.
- Medmrežje 1: Močvirski škarjar. Dostop: <https://www.cabi.org/isc/datasheet/67878#toDistributionMaps> (28. 5. 2021).
- Medmrežje 2: Marmornati škarjar. Dostop: https://nas.er.usgs.gov/queries/greatlakes/FactSheet.aspx?Species_ID=3656&Potential=Y&Type=2&HUCNumber=DGreatLakes (28. 5. 2021).
- Medmrežje 3: Seznam invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo (posodobljen 30. 1. 2020). Dostop: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Narava/Invazivne-vrste/IASUredba_Vrste.pdf (31. 5. 2021).
- Medmrežje 4: Marmornati škarjar. Dostop: https://en.wikipedia.org/wiki/Marbled_crayfish (31. 5. 2021).
- Medmrežje 5: Ozkoškarjevec. Dostop: <https://www.cabi.org/isc/datasheet/92630> (21. 5. 2021).
- Medmrežje 6: IUCN. Dostop: <https://www.iucnredlist.org/> (31. 5. 2021).
- Medmrežje 7: Wikimedia commons. Dostop: https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page (31. 5. 2021).
- Mrzelj, L., Pernat, V., Panjan, M., Celestina, A., Jamnik, M., Marguč, D., Kukolja, V. (2020). Strokovne podlage za preprečevanje širjenja, vnosa in zmanjševanja vpliva (invazivnih) tujerodnih vrst rib, rakov in školjk. Zavod za ribištvo Slovenije, Spodnje Gameljne, 211 str.
- Mrzelj, L., Pernat, V., Panjan, M., Kukolja, V., Marguč, D. (2019). Priprava strokovnih podlag pri uveljavitvi ukrepov za odstranitev in obvladovanje vodnih invazivnih tujerodnih vrst. Poročilo o izvedenih aktivnostih v letu 2019. Zavod za ribištvo Slovenije, Spodnje Gameljne, 45 str.
- Părvulescu, L., Togor, A., Lele, S., Scheu, S., Sinca, D., Panteleit, J. (2017). First established population of marbled crayfish *Procambarus fallax* (Hagen, 1870) f. *virginalis* (Decapoda, Cambaridae) in Romania. *BioInvasions Records*, 6: 357–362.
- Perdikaris, C. in Georgiadis, C. (2017). Co-occurrence of narrow-clawed crayfish (*Astacus leptodactylus* sensu lato) and noble crayfish (*Astacus astacus* L.) in the southwestern Balkans: The case of Lake Pamvotida (NW Greece). *North-Western Journal of Zoology*, 13(1): 18–26.

V ISKANJU KEČIGE (2. del)

V prvem delu sestavka smo predstavili problem, pregled potencialnih habitatov kečige in metode za njihovo vzorčenje.

Rezultati in diskusija

Uporabljene metode smo med seboj primerjali glede na tip habitata ter število vrst ujetih rib selivk in rezultate prikazali v Preglednici 1. Na **potencialnih prehranjevalnih habitatih** smo uporabili metode drsenja troslojne mreže, stoječe parangale in elektroribolov, na **potencialnih prezimovalnih habitatih** pa vizualni cenzus in ribolov s stoječimi troslojnimi mrežam.

Dršenje troslojne mreže (drift)

Metodo drifta smo avgusta preizkusili na prehranjevalnih habitatih na Muri, vendar je hiter tok onemogočal usmerjeno in nadzorovano gibanje čolna, kar je otežilo postavljanje in upravljanje mreže. Dodatna nevarnost so bila številna potopljena drevesa, skale in druge ovire na rečnem dnu. V nasprotju z našimi rekami je Donava globlja, rečno dno pa uravnano, muljasto in peščeno, zato je drift z mrežami tam mogoč. Po pričakovanjih smo zaključili, da metoda ni ustrezna za naše reke.

Stoječi parangali

Na potencialnih prehranjevalnih habitatih smo preizkusili tudi metodo stojećih parangalov. Na Muri smo s to metodo na 25 lokacijah ujeli pet rib (tri klene (*Squalius cephalus*) na lokacijah SL_Ma_81, SL_Ma_4 in SL_Ma_51; enega bolena (*Aspius aspius*, Slika 8) na lokaciji SL_Ma_15 in enega soma (*Silurus glanis*) na lokaciji SL_Ma_71), na Savi pa smo na petih lokacijah zabeležili dve ribi (soma na lokaciji SL_Sa_4 in klenu na lokaciji SL_Sa_29).

S parangali smo tarčno lovili večje mesojede vrste, ki so lahko pojedle vabo in trnek. V nekaterih primerih so vabo obgrizle manjše ribe, ki pa se na trnek niso ujele, saj je bil zanje prevelik. Tako smo potrdili prednost metode, torej manjši vpliv na netačne vrste in velikostne razrede rib, kar je na zavarovanih območjih še posebno pomembno. Najmanjša ujeta riba je merila 23,2 cm, največja pa 68,4 cm. Povprečna dolžina vseh ujetih rib je bila 43,15 cm. V naših rekah so kečige med manjšimi (okoli 40 cm; Povž s sod., 2015), zato lahko na podlagi ulovljenih rib sklepamo, da je velikost vabe in trnka primerna. V okviru projekta MEASURES smo kot vabo preizkusili samo fileje postarvi.

Slika 8: Bolen, ujet na parangal in živ izpuščen nazaj v Muro.

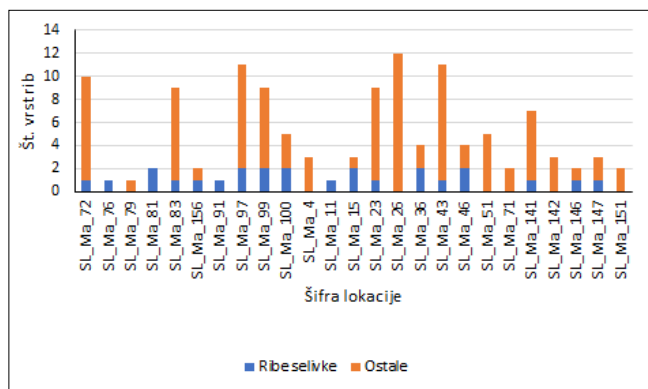
Z vabo smo bili sicer uspešni, a bi bilo v nadaljevanju smiselno preveriti tudi učinkovitost različnih drugih vab, ki so naraven plen kečig (npr.: deževnike in ličinke različnih žuželk; Potočnik in sod., 2020). Na obmejnem delu Mure so, sicer pred več kot desetimi leti, vzorčili tudi avstrijski partnerji projekta MEASURES iz Univerze BOKU, vendar kečige takrat prav tako niso popisali. Poleg vzorčenja s parangali so uporabili tudi metodo elektroribolova. Raziskave iz Donave kažejo, da kečige vzdolž reke uporabljajo več prehranjevalnih habitatov, med katerimi se čez poletje redno selijo (Kubala in sod., 2018). Po pričakovanjih se metoda za potrjevanje prisotnosti izjemno redkih vrst, kot je kečiga, ni izkazala za učinkovito.

Elektroribolov

Pri vzorčenju z elektroribolovom je ZZRS popisal skupno štiri vrste rib selivk in 27 vrst rib (Slika 9, 10; Preglednica 1), ki se ne selijo na daljše razdalje. Razlog za večjo vrstno pestrost te metode je v večji površini vzorčnega območja, saj ena dolžina izlova oziroma proga meri 50–300 metrov (Metodologija vrednotenja ekološkega stanja rek na podlagi rib, 2016), medtem

Preglednica 1: Pregled preizkušenih metod za vzorčenje kečige na Muri in Savi (/ – vzorčenja nismo izvedli).

Tip habitata	Tip metode	Metoda	Obdobje vzorčenja	Št. vrst rib			
				Mura		Sava	
				kečiga	št. ostalih tarčnih vrst	kečiga	št. ostalih tarčnih vrst
Prehranjevalni habitat	aktivna metoda	elektroribolov iz čolna	jul–okt	ne	4	Ne	2
	pasivna metoda	drsenje troslojne mreže	jul	/	/	/	/
	pasivna metoda	stoječi parangali	jul–avg	ne	0	Ne	0
Prezimovalni habitat	aktivna metoda	vizualni cenzus	jan	ne	0	/	/
	pasivna metoda	stoječe troslojne mreže	jan–feb	ne	3	Ne	0
	pasivna metoda	stoječe troslojne mreže (VUKA)	feb	/	/	Da	4
	pasivna metoda	stoječe troslojne mreže (VUKA)	jun	/	/	Ne	1

Slika 9: Popis ribjih vrst z metodo elektroribolova na Muri. Lokacije so razvrščene po toku navzdol.

ko so parangali, ki smo jih postavili, merili deset metrov. Vendar pa lokacije največje številčnosti vrst pri tej metodi ne sovpadajo z lokacijami, kjer smo bili uspešni s parangali, zato lahko trdimo, da metodi nista primerljivi. Dodatno je elektroribolov aktivna tehnika ribolova in je ne moremo primerjati s pasivnimi tehnikami (metoda stoječih parangalov in stoječe troslojne mreže). Klasifikacija temelji na obnašanju tarčne vrste glede na ribolovno tehniko. Pri pasivnih tehnikah je ulov posledica premika tarčne vrste proti ribolovnemu orodju, pri aktivnih tehnikah pa je ulov posledica ciljnega zasledovanja tarčne vrste z ribolovnim orodjem (Cochrane, 2002).

Na potencialnih prezimovalnih habitatih smo kečige vzorčili od januarja do februarja 2020. Na Muri smo ribe vzorčili z metodama vizualnega cenusa in stoječih troslojnih mrež, na Savi pa le z mrežami.

Vizualni cenusa

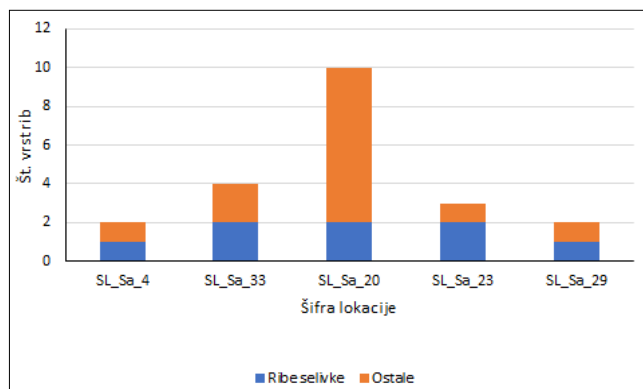
Z metodo vizualnega cenusa smo v dveh dneh pregledali štiri tolmane. Natančen pregled rečnega dna je bil mogoč v treh manjših tolmunih, ki so bili v zatokih z mirnejšim tokom. Četrti tolmun je bil sredi struge in ga zaradi premočnega toka nismo uspeli temeljito pregledati. V slovenskih rekah se je metoda že izkazala kot uspešna, kar dokazujejo številni posnetki iz tolmunov Drave, Soče, Kolpe in drugih rek (www.cicfilm.com, 2020). V enem od mirnejših tolmunov smo zabeležili tri koreslje (*Carassius carassius*), ki so prezimovali med različnim organskim materialom (veje, listje) popolnoma negibni in se niso odzvali na potapljačevo prisotnost.

V večjem in globljem tolmunu, ki se je raztezal do sredine struge in čez, je bil tok premočan, da bi se potapljač lahko dovolj dolgo zadržal na določenem odseku in ga natančno posnel. Tam smo v objektiv kamere za hip ujeli okuna (*Gymnocephalus cernuus*), ki se je pred potapljačem umaknil v globino (Preglednica 1). Iz posnetkov smo dobili tudi pomembne podatke o habitatu in moči ter smeri toka pod gladino. Potapljači Mure ne poznajo dobro, saj vidljivost tudi pozimi ne presega 1–2 metrov. Med potopom smo zabeležili številne izgubljene ribiške trnke, ki so nevarnost za potapljača in vodne živali.

Ribolov s stoječimi troslojnimi mrežami

Vzorčenje prezimovalšč z metodo stoječih troslojnih mrež smo izvedli januarja in februarja 2020 na desetih potencialnih prezimovalščih na Muri, kjer smo postavili 12 mrež in dve na Savi, kjer smo postavili štiri. Na Muri smo ujeli 40 rib, ki so pripadale desetim različnim vrstam (Slika 11, Preglednica 1), od katerih so bile tri tarčne vrste. Po številu ujetih rib izstopa vzorčno mesto SL_Ma_155 v spodnjem toku Mure. Tisto vzorčno mesto je najgloblje (Slika 8) in so tam od vseh vzorčnih mest najboljše razmere za prezimovanje. Po tri vrste rib smo ujeli tudi na vzorčnem mestu SL_Ma_27 in SL_Ma_119, vendar smo le na prvem potrdili dve tarčni vrsti. Globina obeh zatokov je merila od 4–6 metrov.

Uspešnost izvedbe metode je bila zelo odvisna od primerne postavitve mrež, kar smo potrdili na SL_Ma_155. Mreži smo glede

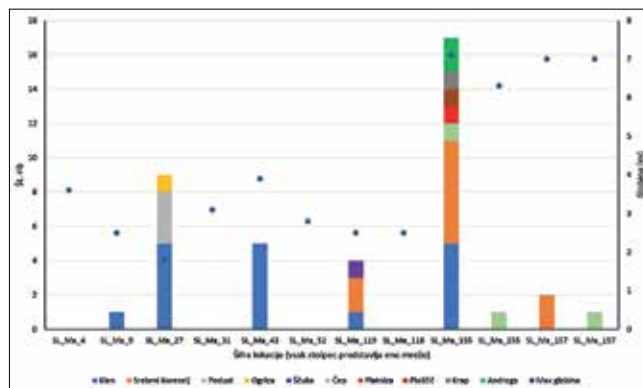
Slika 10: Popis ribjih vrst z metodo elektroribolova na Savi. Lokacije so razvrščene po toku navzdol.

na tok postavili različno in bili polovično uspešni. Mreža, ki je bila postavljena na mestu, kjer se je tok vode vrtinčil, je bila zapletena in polna organskega materiala, ulov rib v mrežo, ki so prezimovale tam, pa onemogočen. Posledično je bila mreža z enim čepom precej manj uspešna kot druga s 17 ribami, kjer je bil tok miren in homogen. Podobne težave z nepredvidljivim tokom smo imeli tudi na vzorčnem mestu SL_Ma_118 in SL_Ma_157, kjer smo ujeli eno in dve ribi. Iz opisanega je razvidno, da je pri prihodnjih raziskavah pomembno upoštevati postavitev mreže glede na smer toka.

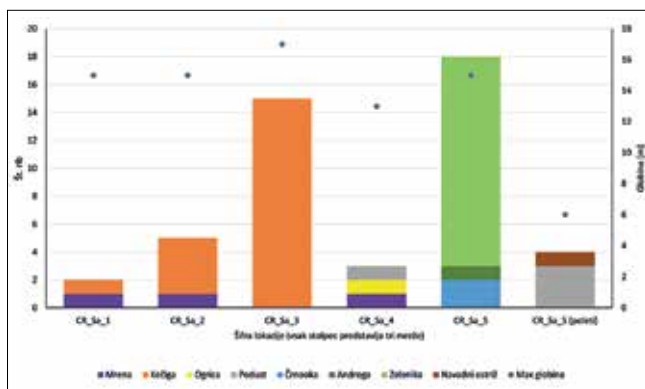
Na vzorčnem delu Save zaradi hidrološko-morfološke urednosti struge (kamnomete in regulacij) nismo potrdili primernih potencialnih prezimovalšč za kečigo. Kljub vsemu smo vzorčenje izvedli na dveh lokacijah v bližini hrvaške meje, kjer so bile razmere še najbližje iskanim. Rib nismo ujeli. Na hrvaški strani Save, dolvodno od Zagreba do meje z Bosno in Hercegovino, so tudi hrvaški partnerji iz Univerze Veleučilište u Karlovcu (VUKA) uporabili opisano prilagojeno metodo in bili pri vzorčenju uspešni (Slika 12, Preglednica 1). V globokih in mirnih delih Save so februarja 2020 dolvodno od Zagreba na prezimovalščih ujeli 20 kečig (Slika 13) in 27 drugih rib, s čimer smo potrdili uporabnost metode v pritokih Donave. Vzorčenje je potekalo na treh lokacijah, ujeli so štiri tarčne vrste – kečigo, podust, ogrico in mreno. Po številčnosti ulova kečige izstopa lokacija Cr_Sa_3, ki je, podobno kot lokacija z največ vrstami na Muri, najgloblja.

Zaključek

Preprostega zaključka, katera metoda je najprimernejša za znanstveno vzorčenje kečig, ni. Pri načrtovanju vzorčenja moramo upoštevati številne dejavnike, kot so potencialna številčnost vrste, sezona, habitatne značilnosti, izbira metode, vabe itn., od katerih je odvisna uspešnost vzorčenja.

Slika 11: Število rib, ujetih s stoječimi troslojnimi mrežami na potencialnih prezimovalščih glede na globino vzorčnih mest na reki Muri. Lokacije so razvrščene po toku navzdol.

Slika 12: Število rib ujetih s stoječimi troslojnimi mrežami glede na globino vzorčnih mest na reki Savi; dolvodno od Zagreba (VUKA, 2020).

Slika 13: Ujeta kečiga na Savi dolvodno od Zagreba (VUKA, 2020)

Tako kot številne druge vrste rib se tudi kečiga poleti aktivno prehranjuje z različnimi nevretenčarji in se čez dan seli med posameznimi **prehranjevalnimi habitatmi** (Kubala in sod., 2018). Mura in Sava sta bogati s hranili in različnimi habitatmi, zato sta tudi razširjenost in številčnost nevretenčarjev veliki. Na katerem odseku reke bo v tem obdobju maloštevilna kečiga, je praktično nemogoče predvideti. Zato pasivne metode s parangali ne štejemo kot primerne metode za znanstveno vzorčenje kečig. V prehranjevalnem obdobju se je kot primernejša metoda za vzorčenje preostalih tarčnih vrst izkazal elektroribolov, saj je, kot ena od aktivnih metod vzorčenja, za pelagične vrste rib, predvsem tiste, ki se gibljejo v jatah in so številčne, uspešnejša od pasivnih metod. ZZRS kljub veliki površini vzorčenja s to metodo ni zaznal kečige, kar bi lahko ponovno pojasnili z redkostjo same vrste in njenim vedenjem. V nasprotju z elektroribolovom smo s parangali ciljno lovili plenilce in ribe, večje od 20 cm, s čimer nismo vplivali na druge netarčne vrste ali velikostne skupine.

Nasprotno od prehranjevalnih habitatov so **potencialni prezimovalni habitat** manj številni in lažje določljivi. Od 48 prepoznanih potencialnih prezimovalnih habitatov smo na Muri zaradi neprimerne toka, globine ali onemogočenega dostopa vzorčili le na 12 najprimernejših vzorčnih mestih. Na slovenskem odseku Save nismo potrdili primernih potencialnih prezimovalnih habitatov, zato tam kečige tudi nismo pričakovali. Zaradi globine, ki je omejujoč dejavnik elektroribolova, smo od aktivnih metod lova lahko uporabili le metodo vizualnega cenusa. Izkazalo se je, da je količina potrebnega napora pri tej metodi prevelika za znanstveno vzorčenje rib selivk. Posneli nismo nobene tarčne vrste. Kljub vsemu ima nastali video pomembno ozaveševalno vlogo, česar z drugimi metodami ne moremo doseči. Veliko uspešnejši smo bili s pasivno metodo stojećih mrež, saj smo ujeli kar tri tarčne vrste, hrvaška ekipa pa štiri, vključno s kečigo. Z mrežami smo dosegli globine, ki so ključne za uspešno prezimovanje in jih z drugimi metodami nismo dosegli. Dodatno se ribe, zaradi manjše aktivnosti, niso zapletle v mreže, kar je olajšalo njihovo reševanje iz njih in posledično ni nobena umrla zaradi vzorčenja. Prav tako smo z velikostjo okenc preprečili ulov manjših rib in zmanjšali vpliv na netarčne vrste.

Iz terenskih izkušenj lahko potrdimo, da je na Muri in Savi pritisk za regulacijo rečnih brežin ob/na Hrvaški strani manjši, zato sta se ohranili le višja habitatna (Potočnik in sod. 2020) in vrstna pestrost. Sklepamo, da je kečiga na slovenskem odseku Mure in Save redka zaradi številnih regulacij, ožanja struge, mrtvic in poplavnih ravnin in se pojavlja v (pre)majhnem številu. Zato bi bilo za njeno potrditev potrebno vzorčenje na več vzorčnih mestih več let zapored oziroma uporabiti novejši in natančnejše metode, kot sta zaznavanje njene DNK v vodi (eDNK oziroma okoljska DNA) ter sledenje gibanja vložnih mladice vzdolž reke z metodo telemetrije.

Potrjevanje prisotnosti in razporeditve vodnih organizmov s pomočjo eDNK postaja pomembno orodje za upravljanje in ohranjanje vrst. Metodo so potrjevanje prisotnosti kečige že uporabili na reki Volgi, vendar njene prisotnosti niso potrdili.

Raziskovalci sklepajo, da je vzrok za negativen rezultat lahko premajhen vzorec vode oziroma malo kečig v reki (Schenekar, Schletterer in Weiss, 2020). Iz njihovih spoznanj sklepamo, da bi s to metodo prav tako težko potrdili maloštevilno populacijo, kakršna je pri nas in na Hrvaškem.

Mura ima kot edina prosto tekoča reka v Sloveniji, ki je neprekinjeno povezana z Donavo, velik potencial za ponovno naselitev kečige, posebno ob številnih aktivnostih njene ponovne naselitve v Avstriji, na Slovaškem, Madžarskem in Romuniji (mednarodni projekti LIFE Sterlet in MEASURES). V prihodnjih raziskavah bo možnost najdbe verjetnejša, predvsem ob sočasni renaturaciji struge ter vzpostavitvi ribogojnice za kečige kot pomoč za ponovno vzpostavitev njenih populacij na omenjenem območju. Sočasni potek obeh aktivnosti je nujen, saj kečige že v stadiju iker sprejemajo informacije o reki in habitatu, kjer so se izvalile, da se ob dosegu spolne zrelosti, lahko tudi same vrnejo drstit na isto območje.

Zgodba o iskanju kečige s tem še ni končana. Ravno letos februarja (2021) so nas presenetili ribiči z novico o najdbi mrtve odrasle kečige na Muri pri Petanjcih. Ob podatkih s terena in rednih vzorčenjih pa je treba korak naprej narediti tudi na področju upravljanja z rekami in ribami. Kako so ribe selivke zastopane v naših strateških in upravljaljskih uradnih dokumentih in katere ukrepe bomo z deležniki predlagali za vključitev v nov Načrt upravljanja voda za območje Donave, bomo predstavili v naši naslednji objavi.

Hrvaški ekipi raziskovalcev projekta MEASURES, posebno Marku Čaleta, se zahvaljujemo za posredovane podatke. Prav tako se za podatke zahvaljujemo avstrijski ekipi raziskovalcev projekta MEASURES, posebno Thomasu Friedrichu iz Univerze BOKU.

Jan Potočnik Erzin, Eva Horvat, Blaž Cokan in Polona Pengal

Poglavitna literatura:

- Kubala M., Farsky M., Pekarik L. 2018. Migration patterns of sterlet (*Acipenser ruthenus*, Linnaeus 1758) in the Middle Danube assessed by 1 year acoustic telemetry study. *Journal of Applied Ichthyology*, 35:54–60
- Friedrich T. 2012. *Historical Distribution, current Situation and future Potential of Sturgeons in Austrian Rivers*. Institute of Hydrobiology and Aquatic Ecosystem Management
- Povž M., Gregori A. in Gregori M. 2015. *Sladkovodne ribe in piškurji v Sloveniji*. Zavod Umbra, Ljubljana.
- Povž M., 2016. Ribe in piškurji v porečju Mure v Sloveniji. *Proteus*, 78/6,7.

Za celoten seznam virov nam pišite na revivo@ozivimo.si.

Posnetke o zimskem podvodnem okolju Mure, habitatni pestrosti in onesnaženosti, ki so nastali med potopom, si lahko ogledate prek povezave na kodi QR.

EKOLOŠKA KATASTROFA V HOČAH

V začetku junija je odjeknila vest, da so neznani storilci v okolici Hoč pri Mariboru na vodovarstvenem območju odložili večjo količino odpadnega blata, ki sicer navadno »roma« na uničenje v tujino. Ribiči in drugi se bojijo padavin in morebitnega izcejanja odpadkov v podtalnico.

Koliko nasilja, vandalizma in pohlepa po hitrem zaslužku še prenesejo naše vode in naše okolje? To retorično vprašanje si postavim vselej, ko me pokliče regijski center za obveščanje, Policija, gospodar ali čuvaji. Njihov klic mi vselej potrdi zlo slutnjo, da je s potoki, Dravo ali ribniki nekaj narobe.

Tudi tokrat ni bilo nič drugače, le da sta bili tokrat znani lokacija in ocena količine odloženega blata, uganka je bila le, kdo se tako zlonamerno igra s potočkom in naravo. Približali smo se robu, ko se nam bo mačehovski odnos do narave vrnil kot bumerang in se bo uresničila zla slutnja, da takega nasilja naše vode s samočistilno sposobnostjo ne bodo več sposobne prenesti.

Ekološki vandalizem zadnjega primera odlaganja blata pri Hočah je kaplja čez rob. Nepojmljivo je, da lahko nekdo prepelje 200 m³ odpadnega blata po cesti, kjer tovornjakov sicer ni, in ga nihče ne opazi. Absurdno je, da si nekdo skrajša pot do deponije, prihrani stroške prevoza in predelave, denar pospravi kot dobiček, račun za svojo lahkomišelnost in pogoltnost pa izstavi, vsaj v prvi fazi sanacije, nam davkoplačevalcem. Za lasten zaslužek si je ta »junak« in lahkomišelnik izbral obronek Pohorja, pljuča Maribora in Dravskega polja, vodni vir podtalja pitne vode SV Slovenije in porečja Drave. Sicer majhen in hudourniško naravnan Pivolski potok še ni začel intenzivneje odnašati strupenih sestavin blata v izlivni Radvanjski potok in Miklavški ponikovalnik ter naprej v kanal za HE srednja Drava 1 (Zlatoličje), a nobenega zagotovila ni, da se to ne bo zgodilo. Na svoji poti potoček po navadi ponikne, z vso vsebino vred, to pot z vodo pomešane usedline čistilne naprave. Sreča v nesreči je, da ni intenzivnih padavin, ker bi v takem primeru nastalo izdatno izpiranje, brez zahtevne sanacije pa takega učinka preprosto ni mogoče preprečiti.

Ribiči in čuvajska služba intenzivno spremljamo dogajanje na vodah, zlasti nas skrbijo posledice v primeru močnejših padavin. Foto: Stanko Pivec.

Ribiči in čuvajska služba intenzivno spremljamo dogajanje na vodah, zlasti nas skrbijo posledice v primeru intenzivnejših padavin. Tokrat bi bil za pogin v ponikovalniku Miklavž vsaj znan vzrok, trenutno še neznanega individualnega povzročitelja, za razliko od poginov prejšnjih let.

Kot ribiči in prizadeti prebivalci širšega vplivnega območja si želimo, da pristojne službe najdejo vse odgovorne za tako neodgovorno početje in da jih doseže roka pravice. O ogorčenju, gnevu, a žal tudi o nemoči, ne kaže zgubljeni besed.

Bojan Javornik

JUBILEJNO, 30. ČLANSKO DRŽAVNO PRVENSTVO V LOVU RIB S PLOVCEM V MURSKI SOBOTI IN NA PTUJU

Na naše zadovoljstvo je znanstvenim institucijam le uspelo zaježiti okužbo s koronavirusom. Postopoma se vrača normalno življenje tudi na športnem področju, na katerem že vrsto desetletij uspešno deluje tudi naša športnoribolovna tekmovalna dejavnost.

Letošnje jubilejno, 30. državno prvenstvo samostojne Slovenije v lovu rib s plovcem (DP v LRP) se je tako kot lani začelo v Murski Soboti (B-liga) s spremembo, da so marljivi organizatorji ribiške družine (RD) omenjene prekmurske prestolnice tokrat gostili A-ligaško tekmovanje, medtem ko je RD Ptuj gostila tekmovalce B-lige, ligo posameznikov pa so tokrat teden pozneje uspešno izpeljali organizatorji RD Pesnica Lenart.

Pred začetkom omenjenega jubilejnega A-ligaškega DP nas je zbrane v imenu odsotnega predsednika Aleša Horvata v imenu RD Murska Sobota s prijaznim nagovorom pozdravil priznani dolgoletni športni delavec in uspešen tekmovalec (tudi že reprezentant v LRP) Zoran Vidic, ki je na koncu govora tekmovalcem zaželel uspešen nastop s polno mero športne sreče.

Sreča z ulovom rib tokrat ni obšla tekmovalcev navkljub izredno težkim vremenskim razmeram, ki se je na koncu dvodnevne DP (sobota–nedelja) sprevrglo v močno neurje in posledično prisililo, s soglasjem nastopajočih tekmovalcev, glavnega sodnika omenjenega DP, Branka Koreza, da je 30 minut pred uradnim zaključkom prekinil tekmovanje. K sreči je po predpisanih pravilih tekmovanje potekalo dovolj dolgo, da je regularno končano.

Na dvodnevni DP so bili v ekipnem delu najuspešnejši RD Ptuj na čelu izjemnega reprezentanta Žige Pavliča, ki je v obeh dnevih osvojil prvi mesti (2 NT), Aleš Kancler (4 NT), Davor Božič (6 NT), Aleks Mesarič (10 NT) in Tomaž Jakin (13 NT) ter skupno prejeli 35 negativnih točk (NT). Na drugem mestu je ekipa sedemkratnih zaporednih prvakov Slovenije iz Lenarta – RD Pesnica, ki je prejela 42 NT, tretji so RD Radeče (51 NT) itn.

Izjemno uspešne tekmovalke lanskega DP. Članici sta z leve: tretjeuvrščena Lidija Hernet in državna prvakinja Katharina Sluga; obe sta članici RD Pesnica Lenart. Na fotografiji manjka drugouvrščena Klementina Križanec iz RD Slovenska Bistrica.

V omenjenem ekipnem A-ligaškem DP se točkujejo in seštevajo tudi posamezne uvrstitve tekmovalcev za uvrstitev v državno reprezentanco skupaj s seštevkom doseženih rezultatov lige posameznikov.

Po prvem dvodnevni tekmovalni na Ledavskem jezeru v Krašjih so se povzpeli na lestvico uspešnosti naslednji tekmovalci: prvo mesto Žiga Pavlič, ki je prvi in tudi drugi tekmovalni dan gladko premagal svoje tekmece v sektorju (1 + 1) in prejel najmanj možnih negativnih točk (2 NT); drugo mesto je osvojil Damjan Tomažič (2 + 1 = 3 NT); tretje Aleš Kancler (1 + 3 = 4 NT) s težo 50.350 g rib, četrto Miha Jezovšek z enakim št. (4 NT), a manjšo težo (42.490 g) ujetih rib itn.

Ludvik Števančec je uspešno opravil delo delegata.

Glavni sodnik Branko Korez je uspešno opravil delo.

Tadej Panker je uspešno povezal organizacijske niti.

Glavni sodnik Dušan Horvat na ribniških Rogoznicah ni imel težav

Za omenjeno uspešno organizirano DP ima po besedah murskosoboških ribičev največ zaslug predsednik tekmovalne komisije (TK) Tadej Panker, ki ni le njihov uspešen tekmovalac, temveč je športni delavec z dušo in srcem. Tadej nam je po končanem tekmovanju zaupal naslednje: »Na začetek letošnjega tekmovanja smo že težko čakali, a smo ga le dočakali in dokaj uspešno izpeljali s skupnimi močmi naše marljive organizacijske ekipe in ostalih naših prizadevnih članov RD Murska Sobota, čeravno nas je oviralo vetrovno deževno vreme. Zadovoljni smo z opravljenim delom, čeprav smo morali zaradi močnega neurja v samem zaključnem nedeljskem tekmovanju celo pred-

sreči pozneje vreme le umirilo in ogreli so nas prijetni topli sončni žarki.

Na omenjenem otvoritvenem B-ligaškem tekmovanju je med 12 ekipami iz raznih krajev Slovenije prvi dan zmagala uspešna ekipa RD Ormož, ki je prejela 12,5 NT v ekipni sestavi: Zlatko Čoš (1 NT), Marko Jančar (4 NT), Borut Levičnik (4,5 NT), Tomaž Bolčevič (1 NT) in Jani Sluga (2 NT). Drugo mesto je osvojila izjemno »močna« postava ekipe RD Majšperk s prejetimi 14 NT, ki je le za 1,5 NT zaostala za zmagovalci. Najuspešnejši tekmovalac omenjene ekipe je priznani nekdanji reprezentant, član predsedstva RZS, Branko Novak (1 NT), sledijo David Logar

Tekmovalci Janez Petak ni zmagal, a je bil vseeno zadovoljen.

Zoran Vidic je zbrane v imenu predsednika RD Murska Sobota prijazno nagovoril in tudi poskrbel za naše prijetno počutje.

Marljivi sodnik Lojze Hernet je natančno opravljal svoje delo.

Iztok Štraus (predsednik RD Ruše) je ulovil kar 10 kg zelenika.

časno (za 30 minut) tekmo prekiniti, kar se na našo srečo ne zgodi pogosto. Po končanem dvodnevem DP, kjer je nastopilo predpisano število 12 ekip s po petimi tekmovalci, smo spoznali, da se je v jezeru prekomerno razmnožila babuška, kar je tekmovalcem prineslo veliko razveseljivih tež omenjene vrste rib in nasmehov zadovoljstva,« je med drugim poudaril Tadej in na koncu dodal: »Letošnje leto si želim veliko dobrih – napetih tekmovalnih, »borb« v duhu znanega ljudskega reka »naj zmaga najboljši!« Verjetno ni tekmovalca, ki se ne bi strinjal s Tadejevo željo.

Kot smo omenili v uvodu, je hkrati na brežini skrbno urejenih ribnikov Rogoznica, ki obdajajo ribiški dom RD Ptuj, ponos tamkajšnjih ribičev, potekalo 30. DP v LRP, tokrat v B- ligaški konkurenci.

Omenjeno tekmovanje je svojo delavno ekipo organizirano vodil in poskrbel, da je bilo vse tako, kot je zapisano v pravilniku o tekmovanjih, naš priznani – neutrudni ribiški sotovariš in prijatelj, predsednik RD Ptuj, Stanko Žitnik.

Tudi na Ptuj so mi prijazni sodniki omenjenega DP zaupali, da je prvi del tekmovalnega dne tekmovanje potekalo v zelo hladnem vetrovnem vremenu, a se je k

(3 NT s t. 27.900 g rib), Elvis Gajzer (3 NT s t. 13.600 g), Luka Lesjak (3 NT s t. 13.470 g) in večkratni reprezentant v LRP, Božo Irgolič (4 NT). Z doseženim tretjim mestom je prijetno presenetila mlada 2. ekipa RD Pesnica Lenart (22 NT), katere glavna nosilca uspešnosti sta bila Robi Perko (2 NT) in Beno Kolar (3 NT), četrta je bila ekipa RD Barje (26,5 NT) na čelu z izjemnim tekmovalcem Damjanom Mesaričem (2 NT) itn.

Po končanem dvodnevem tekmovanju nam je predsednik Stanko Žitnik zaupal: »Po letu odrekanj ribiškim užitkom smo se slovenski ribiči tokrat zbrali, da pričnemo s tekmovanjem v LRP na državni ravni. V RD Ptuj smo

Z leve: član predsedstva RZS Branko Novak v družbi lanskih najuspešnejših tekmovalcev lige posameznikov, drugouvrščenega Mitja Kmetca (RD Pesnica Lenart) državnega prvaka Matjaža Mesariča (RD Ptuj) in tretjevrščenega Mihaela Kukovca (RD Radgona). V imenu slednjega je pokal prevzel trener Miran Vujec.

OPRAVIČILO

V sestavku Brežičani pripravljajo dodatno tekmovališče v Ribiču, 6, 2021, je nastala napaka pri podpisu fotografij. Na prvi fotografiji je Marjan Zorko in ne Petar Dimitrovski, na drugi je Peter Jankovič in ne Marjan Zorko, na tretji je Jože Špilek in ne Ivan Pešec. Na strani 183 je na prvi fotografiji Petar Dimitrovski in ne Jože Špilek, na drugi pa je Ivan Pešec in ne Peter Jankovič, kot je napačno zapisano. Vsem prizadetim se za neljubo napako iskreno opravičujemo.

Uredništvo

Žiga Pavlič je nanizal dve zmagi na Ledavskem jezeru.

Marko Jančar (RD Ormož) je prejel ekipni zmagovalni pokal.

navkljub zaostrenim zdravstvenim pogojem uspešno organizirali ter izvedli letošnje prvo tekmovanje. Vesel sem bil, da so udeleženci DP izredno odgovorno sprejeli obveznosti v danih zdravstvenih razmerah in ni bilo problemov pri ugotavljanju zdravstvenega stanja, saj so z uradnimi potrdili dokazovali, da niso okuženi. Zaradi ponovnega druženja je bilo med prisotnimi opaziti vidno zadovoljstvo, navkljub slabim vremenskim pogojem. Ulov rib je bil dober, kar je še dodatno popestrilo prijetno vzdušje med tekmovalci. K prijetnemu vzdušju je znatno pripomogel nagovor Branka Novaka, ki je udeležence seznanil v imenu tekmovalne podkomisije v LRP in upravnega odbora RZS zagotovil, da bodo tekmovanja potekala po sprejetem razporedu, za ostala tekmovanja pa se bo naknadno odločalo na tekmovalni podkomisiji v LRP.«

Tretje prizorišče letošnjega športnoribolovnega tekmovanja »lige posameznikov« je ob letošnjem že omenjenem 30. jubilejnim DP potekalo na brežini jezera Gradišče v kraju Sv. Trojica, ki leži na obrobju Lenarta. Sicer je večini obiskovalcev bolj znano z imenom Trojiško jezero.

Že vrsto desetletij na brežini omenjenega jezera vsako leto organizirajo DP v LRP številnih kategorikov, ki jih uspešno izpeljejo marljivi ribiči RD Pesnica Lenart. Liga posameznikov je tokrat organizacijsko potekal z enotedenskim datumskim zamikom od že omenjenih otvoritvenih ligaških tekmovanj v Murski Soboti in na Ptuj. To je logična datumsko opredelitev, saj isti tekmovalci tekmujejo v A-ligi, pa tudi v ligi posameznikov, če si želijo izboriti mesto v državni reprezentanci, ki zahteva in združuje (sešteva) zbir doseženih nagradnih točk, doseženih na ekipnem ligaškem tekmovanju in lige posameznikov.

Na omenjenem tekmovanju lige posameznikov je prvi dan nastopilo 35 posameznikov, med katerimi sta bili tudi dve članici. Tokrat je bilo vreme bolj naklonjeno tekmovalcem kot pred enim tednom v Murski Soboti ter na Ptuj. Na štiriurnem tekmovanju, ko so lovili predvsem ploščice in zelenike, v soboto in nedeljo, so bili najuspešnejši naslednji posamezniki: 1. mesto je osvojil mladi nadarjeni tekmovalac

Robert Kolegar (2 NT) iz RD Pesnica Lenart, drugo Tadej Panker (3 NT) RD Murska Sobota, tretje Jernej Ambrožič - Ambro (4 NT in s t. 20.215 g), četrto Boštjan Sivec (4 NT s t. 17.475 g), peto Mitja Kmetec (4 NT s t. 16.065 g ujetih rib) itn.

Žalostno spoznanje letošnjega omenjenega DP liga posameznikov je, da sta v ligi nastopili le dve tekmovalki, in to državna prvakinja Katharina Sluga in tretjeuvrščena lanskega DP Lidija Hernet. Žal je manjkalo kar nekaj izjemnih tekmovalk, med katerimi smo pogrešali tudi večkratno reprezentantko in nekdanjo državno prvakinja Klementino Križanec ter sedemkratno državno prvakinja, mlado marljivo diplomirano pravnico Tino Pikelj.

Ob razglasitvi najuspešnejših tekmovalk in tekmovalcev smo bili priča pravemu športnemu vzdušju, katerega je znal s prijetnim nagovorom dodatno popestriti naš nekdanji, a še vedno najbolj cenjeni predsednik slovenske športne tekmovalne dejavnosti v LRP, sedaj član predsedstva RZS, Branko Novak, s katerim smo ob omenjeni razglasitvi (brez ozvočenja) zapeli slovensko himno. Ja, nepozabno ribiško nedeljsko druženje v Lenartu, ki ne bo kmalu utonilo v pozabo.

Jože Šmejc

TRGOVINA KOSTEVČ | WWW.KOSTEVČ.SI

TRG ZBORA ODPOSANCEV 20, 1330 KOČEVJE

DELOVNI ČAS: PON – PET 9:00 – 12:00 & 14:00 – 17:00, SOB 09:00 – 12:00

NOVA SPLETNA TRGOVINA !!!

G 031 611 479 | E TRGOVINA@KOSTEVČ.SI

Ribolov krapov v revirju Vogršček je edinstveno doživetje.

ZAŽELI SI NEKAJ LEPEGA

Ljubim naravo, ne morem brez nje. Nekateri si s svojimi konjički krajšajo čas v stanovanjih, drugi pa moramo ven, k vodi, pod drevesa in ptice. Odpravo, ki jo opisujem, sem načrtoval dlje časa. Ob čudovito jezero Vogršček (RD Renče) sva se z Vito odpravila junija pred nekaj leti. Letos je jezero zaprto zaradi sanacije jezua, upam pa, da se bomo kmalu znova lahko odpravili na tamkajšnji ribolov.

Junija se tudi krapu navadno prenehajo drstiti. Ker sem upal, da se bodo še nahajali v plitvini in ne bodo še zaplavali v najglobljo vodo pod jezo, sem se osredotočil na predele višje po toku ob nekdanji strugi zajezenega potoka. Pozdravila me je pristna narava, bujno sredozemsko rastje ter potopljena debela in veje nekdanjih dreves, ki jih je kasneje zalila voda akumulacijskega jezera.

Priprave

Ob prihodu je bilo že poldne. Hitel sem s postavljanjem šotora in osnovne opreme. Pripravil sem napihljivi čoln, sonar in že sem bil na vodi. Hitro sem našel prvotno strugo potoka in ugotovil, da je dno iz mehke gline. Želeno mesto za ribolov je bilo bližnje nasprotnemu bregu, kakšnih 140 m od obale. Na zaslonu sonarja sem zaznal znane oblike, ki so spominjale na velike krape. Veselje! Upal sem, da se nisem motil. Nastavil sem markerja, prvega bližje nasprotni obali, drugega bližje sredini jezera. Pri obeh je globina znašala približno 5 metrov, oddaljenost od obale pa 130 oziroma 170 m. Prišel sem s krmljenjem. Ker ne maram pretiravanja, sem za prvih 24 ur ribolova pripravil 3 kilograme mešanih zdrobljenih bojljev premera 20 oziroma 25 mm z aromo pikantnega lignja. Za boljši učinek sem jih prelil z malce tekoče ribje arome.

Zaradi oblike dna in številnih podvodnih ovir sem najprej

pripravil palico, na katero sem namestil mehkejšo prevlečeno predvrvico z nosilnostjo dobrih 22 kg in običajnim trnkom v velikosti 4. Za vabo sem se namenil uporabiti dobrega starega snežaka, torej kombinacijo bojlja z lebdečim bojljem. Najmanj, kar sem si želel je, da bi izgubil ribo zaradi potopljenega vejčja in drugih pasti na dnu, denimo ostrih lupin školjk. Na navezo na drugi palici sem namestil kosirnik v velikosti 4 s hibridno kombinacijo 140 gramske uteži. Ideja je bila čim prej dvigniti ribo h gladini. Za vabo sem uporabil bojlji z aromo pikantnega lignja premera 24 mm in ga uravnovesil z lebdečim bojljem premera 16 mm. Ko sem vabe namestil na želeno mesto, sem okolico obogatil s približno pol kilograma bojljev.

Obetaven začetek

Popoldne in večer sta minila brez posebnosti. Prvi prijem sem doživel ob približno desetih zvečer. Srce je norelo, saj sem pričakoval zasek lepe ribe. Zapeta riba je bila močna in je vlekla k nasprotnemu bregu. Po približno 10 minutah utrujanja sem zajel v podmetalko čudovitega luskinarja s temno glavo in sivim hrbtom. Kaj več bi si lahko želel za začetek ribolova v tem magičnem revirju? Krapa sem hitro izpustil, noč pa je minila brez posebnosti in spal sem kot dojenček.

Zjutraj me je razveselil prijem približno 9 kilogramskega lepota. Izkazalo se je, da je šlo za prekrasnega zrcalarja. Ob

Pogled na ribolovno mesto.

Ulov takšne ribe na tako veliki vodni površini, kot je jezero Vogršček, je enostavno neverjeten.

Poleti se s krapci rad fotografiram kar v vodi. Prija ribam in meni 😊

Vedno si vzamem nekaj trenutkov za občudovanje podrobnosti ulovljenih rib.

Snežak se je tudi na Vogrščku izkazal kot izvrstna kombinacija vab za ulov najzahtevnejših krapov.

jutranji kavi sem pregledoval njegove fotografije in opazoval oblake nad seboj. Z italijanske strani se je bližala nevihta, nadel sem si jopo, veter pa je prinesel tudi nekaj dežnih kapelj. Ko se je naliv krepil, me je presenetil nov prijem prekrasnega zrcalarja v neverjetnih zlatih odtenkih. Ribe iz Vogrščka so res sanjsko lepe. Že tako sem se počutil počaščenega, ulovi in scena so bili prekrasni. A v dneh, ki so prihajali, me je čakalo še veliko več.

Vremenska napoved je bila spremenljiva, dnevi so bili vroči. Namenil sem se ponovno nakrmiti ribolovno mesto. Znova sem uporabil približno pol kilograma bojlijev in upal na uspeh. Po nekaj urah čakanja me je presenetil izjemno nežen prijem. Mislim sem, da me je obiskal večji ploščič, a po približno 20 m navitega laksa, ko sem ribo dvignil h gladini, sem zagledal večje

telo oranžne barve. Nisem mogel verjeti svojim očem! Ujel sem čudovitega zlatega krapa s črnimi luskami. Prekrasna žival.

Vse omenjene krape sem ujel z obale, brez pomoči čolna. Sistem s snemljivo utežjo se je dobro obnesel, a vedno sem bil pripravljen takoj skočiti tudi na čoln, če bi bilo to potrebno. V treh dneh ribolova sem ujel še kar nekaj krapov, a večina dogajanja je bila zjutraj in pozno zvečer. Čez dan so mi „nagajale“ le želve in manjši ploščiči. No, tretji dan zvečer se je oglasil piskač. Tokrat malo močneje! Po spodobni borbi sem v podmetalko zajel prekrasnega luskarja, ki je tehtal 14 kg. Imel je zares ogromna usta, ki bi z lahkoto vsesala bolj premerna 35 mm.

Najlepše noči v življenju sem doživel za vodo. Tudi ob Vogrščku ni bilo drugače, velika luna je osvetljevala gladino jezera in zvezde so migljale tako vabljivo, da bi pozabil na vse težave, ki me čakajo doma.

Uspehi se vrstijo

Prihodnje jutro se je v meglicah znova javil piskač. Lučke so utripale in zvita palica je kazala na to, da je prišla velika riba. Ribo sem razmeroma hitro dvignil h gladini, kar je potrdilo uspešnost strategije ribolova. Bil sem zelo zadovoljen, še bolj pa, ko sem krapa zagledal od blizu. Krmljenje z manjšimi količinami krmila se je očitno obneslo. Riba na drugi strani vrvice je imela dobrih 16 kg, teža ulovljenih rib se je povečevala. Bil sem v sedmih nebesih.

Odprava se je nagibala v drugo polovico in dnevne temperature so bile zelo visoke. Veselil sem se večerov in noči, toda ribe so prenehale prijemat. Malce me je skrbelo, če je moja taktika morebiti prenehala delovati. Dvome je razblinil prijem zgodaj zjutraj prihodnjega dne. Skočil sem iz šotor, dvignil palico in bil znova v igri.

Velik krap, ogromna usta!

Sreča ob vodi ni vedno povezana le z ulovom.

Največje presenečenje in hkrati moj najtežji krap dotlej je le eno od daril, ki mi jih je podaril Vogršček.

Konec ene dogodivščine pomeni začetek novih sanj...

Občutek na palici je bil dober, zelo dober. Utež se ni snela takoj, riba je najprej orala po dnu, preden sem jo dvignil na površje. A še vedno je bila daleč. Otepala je z glavo in rinila navzdol, zato sem pomislil, da sem zapel amurja. Po 15 minutah izjemne borbe sem zagledal pred seboj neverjetno lepega, dolgega zrcalarja. Poln navdušenja sem oblekel hlačne škornje, zabredel v vodo. Vita pa je naredila nekaj fotografij.

Popoldneve sva si z Vito krajšala s fotografiranjem vodomcev in kačjih pastirjev. Zadnje popoldne pa me je med kuhanjem testenin presenetil izjemno močan prijem, tako močan, da je riba zajela tudi marker in ga vlekla za seboj. V nekaj sekundah mi je odvila 30 ali 40 m vrvice. Pripravil sem se že, da skočim v čoln, ko se je snela utež, riba pa je prišla h gladini. Vse se je zdelo varno in tudi utrujanje je potekalo brez težav, čeprav sem slutil, da gre za veliko ribo. Ko sem krapa zagledal prvič, sem mislil, da sem zapel ogromno napihnjeno žogo zlate barve. Končno sem ga zajel in z mokro roko pobožal po zajetnem trebuhu. Pred seboj sem občudoval popolno ribo, z nedotaknjenim gobcem in luskami. Krap je bil idealno zapet za spodnjo ustnico in bi se zato zelo težko znebil bodečega tujka.

Ker sem bil popolnoma premočen od plavanja z ulovljenim krapom, sem se takoj preoblekel. Usedel sem se na stol in rekel Viti, »to je to, izjemno sem zadovoljen in lahko greva domov.« Kot bi se v tistem trenutku poravnali planeti v veselju, ribiči verjetno poznate ta trenutek, se je zgodilo nekaj neverjetnega.

*A ribo sem uspel
dvigniti in na obvladljivi
razdalji opazil, da gre za
ogromnega krapa.*

Piskač na moji drugi palici se je nežno oglasil, čisto nedolžno, kot bi se z vabo igral manjši ploščič. Bolj za šalo kot zares sem dvignil palico in pričel z navijanjem vrvice, ko je riba na drugi strani podivjala. Ko je začutila, da je zapeta, je v trenutku odvila več deset metrov vrvice. Dejansko je nisem mogel ustaviti. Bil sem popolnoma presenečen, adrenalina pa se je po mojih žilah pretakal v litrih. Boj je trajal že slabe pol ure in pomislil sem, da sem zapel soma. A ribo sem uspel dvigniti in na obvladljivi razdalji opazil, da gre za ogromnega krapa. »Samo da ga ne zafrkneš,« sem si govoril. Vrh palice je utripal kot žila na maratončevi roki. Še malo in končno je obilno telo ogromnega krapa končalo v veliki podmetalki. Brez besed sem zabredel v vodo in poskušal prijeti sveži ulov. Luskinar je tehtal 24 kg in je postal moj največji ulov dotlej.

Preden sem se poslovil od njega, sem ga opazoval. Na telesu ogromne ribe, ki je morala biti (upam seveda, da je šel!) ena najstarejših v jezeru, so bili vidni sledovi številnih borb in časa, ki ga je preživela na tem svetu. Riba, ki si zasluži samo spoštovanje. Neopisljivo srečen sem zrl za njim, ko je odplaval nazaj k svojim.

Tako je bil videti eden mojih prvih ribolov na Vogrščku. Tudi vam želim, da bi doživeli podobne čudovite trenutke in sledili svojemu občutku, kje in kako loviti. Iz tega je sestavljeno tisto pravo ribiško življenje, ki nas povezuje in druži. Dober prijem in lepo poletje vam želim!

Salvatore Perrone

Čudovito ohranjeno okolje Vipave je kot nalašč za sproščujoči poletni ribolov soških postrvi.

RIBOLOV MARMORIRANIH LEPOTIC

Območje dela jugovzhodnih Alp in Balkana je dom največje evropske postrvi: soške postrvi. Ta skrivnostna riba je našla zatočišče v kristalno bistrih gorskih potokih in rekah s kraškim pridihom, za muharja pa predstavlja enega večjih ribiških izzivov.

Soška postrv je evropski posebnost med postrvi. Je sorodnica potočne postrvi, a se od nje bistveno razlikuje. Po telesu nima črnih pik, temveč jo krasi marmorirani vzorec. Za soško postrv je značilna edinstvena sposobnost spreminjanja barve, s čimer se lažje skriva pred plenilci. Ker se križa s potočno postrvjo, njuni potomci niso sterilni, lahko povsod, kjer živita obe vrsti, ujamemo tudi križance. Ti so navadno izjemno barviti.

Soška postrv lahko zraste do 140 cm v dolžino in tehta nad 20 kg. Večinoma raste zelo počasi, zato je lahko povprečno velik primerek že precej star. Do dolžine približno 60 cm se soška postrv najpogosteje prehranjuje z manjšimi vodnimi žuželkami, bodisi na stopnji ličinke, bodisi odrasle živali. Večji primerki bodo od časa do časa še vedno pograbili drobno ličinko majevke, a imajo raje večje zalogaje, denimo kaplja, piškurja, klena, lipana in druge manjše ribe. Ko zamenjajo jedilnik, spremenijo tudi način življenja. Pridobivajo na telesni masi, dejavni pa postanejo, ko zaide sonce. Takrat se premaknejo iz skrivališč in odidejo na lov.

Spomini

Stojim ob Vipavi, na ozki čistini bujno obrasle reke. Riba je ob nasprotnem bregu, kakih 25 m stran. Tam lebdi kot komaj zaznaven duh ob vdolbini v strugi, prežeti s hladno in kristalno bistro vodo, nad njo pa žari sonce in mavrično zelenilo drevesa, ki se je sveže razcvetelo.

Od majhnega rečnega praga nekaj deset metrov dolvodno omamno šumi. Mrmrajoči zvok očarljivo napolni ušesa. Razen zvoka nežno šumeče vode je oglušujoče tiho. Široko dolino, ki obdaja reko, boža le nežen veter. Pozorno uho ga zazna v listju nasadov prijazne vinske trte.

Ribo bi najraje pustil pri miru, sebi pa bi prihranil ponižanje ob morebitnem slabem muharskem metu. Toda ribiška prijatelja Jure in Matej mi namenita nezmotljiv in ukazujoč pogled. Ribo ocenita na malce več kot 60 cm in ker takšne tisti dan še nisem ujel, sem se je moral lotiti. »Vsaj poskusi,« mi zabičata.

Kar malce apatičen navežem ajdovko na trnku #20, po žilah pa mi vzplapola vznemirjenje. Odvijem vrvico, instinktivno preučim vodni tok ter ovire med mano in ribo, in vržem. Vsi dvomi vase se v trenutku razblinijo.

Razmišljam, da imam verjetno na voljo le en poskus. Znova me grize dvom: vrgel boš v veje, z vrvico boš prestrašil ribo, če jo boš sploh dosegel. Nekaj nadnaravnega me boža po duši, ko pripeljem vrvico k sebi in jo nato s kolutnim metom pošljem k ribi. Čez nevidno tekočino pod seboj se odvija tiho in nežno, muha pa pristane kakšne tri metre pred gobčkom lačne soške postrvi. Preveva me občutek, kot bi se ustavil čas ... Neskončno počasi se zdi, ko muha, tako daleč in nevidna, drsi proti ribi. Čakanje na prijem mi skorajda povzroči bolečino!

Srce divja po svoje, oči pa iščejo znake nenadnega ribjega

Soška postrv je ena najbolj zanimivih, a tudi zahtevnih muharskih rib.

Tik preden je odplavala nazaj ...

Vipava je za ribolov zahtevna, a s postrvmi izjemno bogata rečica. Za primerek na fotografiji sem se moral še posebno potruditi.

premika. Premaga me nestrpnost. Misleč, da je muha že za ribo, potegnem za vrstico, da bi ponovil met. Muha pospeši, riba pa se obrne in na široko odpre gobec. Žal prepozno! Riba zgreši muho, jaz pa ji jo potegnem dobesedno iz gobca.

Skozi zobe siknem kletvico. Zdi se mi, da nekaj sočnega pripomni tudi Jure, a je za razliko od mene videti precej mir-

Pogled na bujno obraščeno Vipavo ter utrjevanje zapete postrvi v mirni in globoki vodi.

nejši. Edino, kar prihaja iz njegovih ust, je niz glenih zvokov vznemirjenja. Kmalu zatem, ko se strasti poležejo, z nestrpnim izrazom na obrazu znova pokaže k Vipavi. Riba se je vrnila na svoje mesto, na videz je dogodek ni vrغل iz tira.

Brez oklevanja ponovim met. Navdušen sem, kako lepo mi je uspel. Vrvica leti brezhibno nad gladino, muha pade približno tri

Marmorirano telo izdaja, da gre najverjetneje za soško postrv.

Pogled od blizu.

Na Vipavi sem lovil s posnetki ličink in potezankami.

metre nad ležišče ribe. Posnetek ličinke, ki je tako majhen, da ga ne morem videti, znova drsi z vodnim tokom. Ko sem mnenja, da je ob ribi, nežno dvignem vrh palice, s tem pa tudi muho, ki oživi. Oživi tudi riba, ki zaplava v stran in na široko odpre gobec. Ko ga zapre, zategnem in takoj začutim težo na drugi strani.

Glasno rjovenje prekine tišino okolice.

Naši zvoki navdušenja odmevajo v tunelu zelenja ob reki. Zapeta riba je vznemirjena, a ji očitno še vedno ni jasno, da se je znašla v težavah. Šele ko zabredemo v vodo, da bi se ji približali, podivja in odplava proti toku. Divje otepa z glavo, da se konica muharice upogiba kot tanka fižolovka pod težo težke ptice. Močna riba je, nekajkrat izgubim stik z njo, a ga hitro spet vzpostavim. Počasi, a vztrajno navijam vrvico in riba je vse bližje obali.

Jure ima v roki podmetalko, postrv pa odplava s tokom navzdol in se ne želi predati. Tudi sam ne mislim odnehati. Palico in trnico obremenim toliko, kolikor mislim, da bosta zdržali. Šele ko je riba čisto blizu mene, dokončno izgubim nadzor nad sabo. Riba je velika, precej večja, kakor smo jo ocenili!

Zapeta soška postrv je na dosegu podmetanke in na Jureta bi najraje zakričal, naj se že vrže za ribo in jo varno prinese k bregu. V tistem trenutku nas žival zagleda in bliskovito odplava k nasprotnemu bregu, kjer se zaplete v veje potopljenega drevesa. Še vedno je zapeta, otepa z glavo in repom, voda pa leti na vse strani.

»Konec je,« pomislim. A Jure ni takšnega mnenja. Zdrvi v vodo, neposredno k ribi. Jo bo lahko zajel ob nasprotnem bregu in v tako globoki vodi? Ne vem, kaj točno namerava, a sem hkrati dovolj razumen, da se pomaknem malce dolvodno in se postavim v boljši položaj, kot ga ima riba. Čez nekaj trenutkov se ta prekuc-

Utrujanje lepe postrvi pod brzicami Vipave.

ne čez vejo in odplava proti Juretu, ki stoji na večjem kamnu tik pod nesrečnim drevesom. Potopi se za ribo, jo čudežno zajame s podmetalko in prinese nazaj k Mateju in meni. Od navdušenja se nam skorajda zmeša!

V podmetalki varno leži mitska soška postrv. V dolžino meri skorajda 80 cm, droben posnetek ličinke pa še ždi v kotičku njenih velikih čeljusti. Osupel sem nad to prekrasno ribo, ki je v Vipavi, slovenskem dragulju med rekami, preživela tako dolgo. Nekaj je na vzorcu soške postrvi, njenih barvah in poduhovljenih očeh, kar me resnično presune. Soška postrv je kot skriti zaklad iz sveta, ki ga že dolgo ni, je kot pogled v preteklost.

Naredimo nekaj hitrih posnetkov s fotoaparatom in ribo spustimo. Ko plava nazaj in tiho blešči v vodni bleščavi pod sencami krošenj, nisem več v dvomih. Soška postrv je ena mojih najbolj nepozabnih in edinstvenih rib, kar sem jih kdaj ujel. Za nekaj trenutkov me ne more zmotiti niti dejstvo, da je ta riba, skupaj s številnimi drugimi endemičnimi vrstami rib, močno ogrožena zaradi ozkoglednega industrijskega dobičkarstva, onesnaževanja in neustreznih regulacij. Tudi vse naštetu v tem posebnem trenutku ne zmoti mojega duha.

Rasmus Ovesen
Prevod: Hany Bany

O RIBIŠKEM KOLESCU BAITCAST

Kolesca baitcast obstajajo že več kot sto let, priljubljena pa so postala v sedemdesetih letih, ko so ameriški profesionalni ribiči z njimi začeli loviti postrvje ostrize. Od takrat priljubljenost kolesc baitcast po vsem svetu samo še raste. Skoraj si ne moramo več predstavljati resnejšega ljubitelja vijačenja, kjerkoli na svetu, ki ga ne uporablja. V Sloveniji so ta kolesca še vedno nekaj novega in neznanega, nekaj, kar vidimo samo v revijah, po televiziji ali na medmrežju. Pri mlajših ribičih že opazimo njihovo vedno pogostejšo uporabo, a tudi sam z njo lovim šele sedem sezon. Lahko rečem, da sedaj v večini primerov uporabljam samo še to vrsto kolesca. Ko se ga enkrat navadimo, je z njim preprosteje, ribolov pa je tudi zabavnejši.

Kolesca baitcast so na slabem glasu zaradi tako imenovanih ptičjih gnezd. To se zgodi, ko se ribiška vrvica zaplete okoli koluta. To se zgodi, če nimamo pravilno nastavljenih zavore ali ko vaba udari v oviro. Toda ko se naučimo pravilno nastaviti kolesce baitcast, lahko postane naš najboljši spremljevalec v večini ribolovov.

Kolesca baitcast so malce bolj zapletena kot siceršnja stacionarna kolesca, toda z nekaj vaje in pravilnimi nastavitvami jih bomo z lahkoto ukrotili. V nadaljevanju predstavljam, kdaj in kako pravilno nastaviti kolesce, da boste z njim učinkovito in natančno metali svoje vabe.

Slabosti in prednosti kolesc baitcast in siceršnjih stacionarnih kolesc

Klasična stacionarna kolesca in kolesca baitcast imajo prednosti in slabosti. Klasična stacionarna kolesca so vsem dobro znana in so primerna za vse ribiče, tako začetnike kot za bolj izkušene. Spoznajmo si nekaj prednosti klasičnega stacionarnega kolesca: primerno je za vse ribiče, ne glede na izkušnost; je preprosto za uporabo, z njim je metanje vab enostavno in ne povzroča tako imenovanega ptičjega gnezda. Na drugi strani so klasična stacionarna kolesca manj vzdržljiva, z njimi je težje metati težke vabe in so težka v primerjavi s kolesci baitcast. Z njimi tudi ne dosegamo tako natančnih metov, prenosi so počasnejši in niso primerna za ribolov na velike ribe (t.i. Big Game).

Kolesca baitcast so obrnjena navzgor, zanje potrebujemo posebno palico, ki je narejena prav za to vrsto kolesc. Palice imajo ročaj, ki je posebej oblikovan, da ga lažje držimo v roki (t.i. trigger). Obročki so manjši, številčnejši in obrnjeni navzgor. Ločimo t.i. round in low profile kolesca. Prva so večja, močnejša in nanje navijemo večjo količino ribiške vrvice. Low profile pa so kolesca, ki so malce prijetnejša za rokovanje, bolj ergonomsko oblikovana, lažja in primerna za ribolov z manjšimi vabami, čeravno so tudi v večjih velikostih in so dobro nadomestilo za kolesca round. Spoznajmo nekaj boljših in slabših lastnosti kolesc baitcast.

Zaradi neposrednih prenosov so močnejša in bolj vzdržljiva. Omogočajo natančnejše mete, lažje in hitreje metanje vab. Ta kolesca

so lažja glede na velikost stacionarnega kolesca, omogočajo uporabo debelejših vrvic, boljše ter hitreje prenose in so primerna za ribolov big game. Med slabše lastnosti sodijo ptičja gnezda, dejstvo, da z njimi metanje lahkih vab ni najlepše, za njihovo uporabo pa potrebujemo tudi več izkušenj.

Kdaj uporabljamo kolesca baitcast in kdaj klasična stacionarna kolesca?

Kolesca za vijačenje poznamo po preprosti uporabi in so zelo primerna za začetnike. Preprosto obrnete zaklop, s prstom primete vrvico in vržete vabo, nato pa ponovno zaprete zaklop in začnete z navijanjem. Ta kolesca uporabljamo, kadar lovimo z lažjimi vabami, teže nekje do 10 g. Ker se pri teh kolescih ribiška vrvica brez kakršnegakoli trenja odvíja s koluta, omogoča daljše mete z lahkimi vabami, pri uporabi težjih vab pa so meti krajši kot pri kolescu baitcast, ker se vrvica odvíja v spirali in ustvari trenje na obročkih, kar upočasni vabo.

Kolesca baitcast po drugi strani ponujajo natančno predstavitev in daljše mete težjih vab. Pri ribolovu je natančnost zelo pomembna. Pogosto moramo zadeti točno določeno mesto, recimo tik pred grmovje, pod veje, mostove in razne luknje, kjer se ribe najraje zadržujejo. Pri kolescu baitcast s palcem pritisnemo na gumb za sprostitev koluta (*angl. thumb bar*), obenem pa primemo za kolut, da se vrvica ne odvíje, zamahnemo s palico in tik preden vaba prileti v vodo, zopet s palcem pritisnemo na kolut, da ustavimo njegovo vrtenje in se izognemo ptičjemu gnezdu. Potrebna je še pravilna nastavitve zavore, nekaj vaje in znanja, da se vrvica ne bo zapletala. Z veliko vaje in znanja lahko vabe s kolescem baitcast vržemo dlje kot s stacionarnim kolescem, ker vrvica potuje naravnost skozi obročke in ne ustvarja krožnih gibov. Kljub temu je potrebno nekaj vaje, preden postanemo mojstri v metanju s takšno opremo.

Kako deluje kolesce baitcast?

Poznati moramo najpomembnejša sestavna dela na kolescu baitcast, da bomo bolje razumeli, kako delujeta. Prvi tak del je **gumb, ki ustvari**

Primer manjšega in elegantnega kolesca baitcast. Črn pokrovček je magnetna zavora, poleg vrvice je viden gumb za sprostitev koluta (*angl. thumb bar*).

Standardna centrifugalna zavora. Črn gumb na srebrnem pokrovčku je magnetna zavora.

Centrifugalna zavora. Na pokrovčku je črn krog, ki je magnetna zavora. Poleg vrvice (na levi) je gumb za sprostitve koluta (*angl.* thumb bar).

Takole je videti »ptičje gnezdo«, nevšečnost, ki nastane zaradi nepravilnega meta.

Primer klasičnega stacionarnega kolesca

Črn gumb na srebrnem ohišju zgoraj je gumb, ki ustvari trenje (*angl.* tension knob). Vidna je tudi zvezdasta zavora; z njo nastavimo, kako močno lahko riba izvleče vrstico.

trenje (*angl.* tension knob). Gumb ustvari trenje in povzroči, da se kolut vrtil ali pa ne. Drugi del je **zavora**, ki ni zavora, ki jo potrebujemo za utrjevanje ribe, ampak zavora, ki preprečuje nastajanje ptičjih gnezd. Poznamo *magnetne* in *centrifugalne* zavore. Ta zavora deluje, ko vaba leti po zraku.

Ptičjega gnezda nastane, ko se kolut prosto vrtil in vaba zadene v oviro, lahko pa tudi sunek vetra upočasni vabo in se kolut še vedno prosto vrtil. Da bi se temu izognili, je treba pravilno nastaviti gumb za trenje in zavoro.

Kolesce baitcast pripravimo tako, da najprej nastavimo gumb za trenje. Vedno, ko uporabite vabo drugačne teže, je treba ponastaviti gumb. Palico držite pod kotom 45 stopinj in gumb odvijajte toliko časa, da vaba počasi pade na tla. Nastavljena mora biti tako, da ko vabo spustimo na tla, se le-ta počasi spusti do tal in ko se jih dotakne, se kolut preneha vrteti. Tako imate pravilno nastavljen napetostni gumb.

Zavore

Poznamo *centrifugalne* in *magnetne* zavore. Nekatera kolesca imajo tudi hibridne, ki so kombinacija obeh omenjenih.

Za nastavitve centrifugalne zavor je treba odpreti stranski pokrov, da pridemo do majhnih zatičev. To so majhne zavore, ki jih centrifugalna sila raztegne narazen, da začnejo drsati ob kovinsko oblogo in tako rahlo zavirajo kolut, po katerem se zavrtijo pri metu. Te zavore zaklenemo ali jih odklenemo. Za sprostitve centrifugalne zavor potisnemo zatiče navznoter, da se zaskočijo. Tako onemogočimo njihovo delovanje, zatiče pa vedno blokiramo ali odblokiramo po dva naenkrat, tista dva, ki sta si nasproti. Povedano preprosteje: ko blokirate enega, blokirate tistega, ki je v nasprotni smeri. To storimo zato, da enakomerno razporedimo zavorno silo. Prednost centrifugalnih zavore je v tem, da delujejo samo v prvi polovici meta, ko je centrifugalna sila največja, in pri koncu meta, ko je hitrost vabe manjša in je ne zavirajo več.

Začetnikom priporočam uporabo vseh vrst zavore, dokler ne dobijo

pravega občutka. Zavore so pomembne, saj preprečujejo nastajanje ptičjih gnezd. Ko pa se nanje navadimo, jih počasi blokiramo in doseglji bomo daljše mete.

Nastavitev magnetnih zavore je enostavnejša. Gumb za magnetne zavore je na zunanji strani pokrova in ga preprosto obrnemo ter tako nastavimo na želeno jakost. V notranjosti kolesca so magneti, ki jih z vrtenjem gumba približamo ali oddaljimo od koluta ter tako povečamo magnetno silo, ki preprečuje, da bi se kolut prehitro zavrtel. Magnetne zavore delujejo med celotnim metom od začetka do konca, zato je njihova slabost v tem, da zavirajo vabo tudi, ko to ni več potrebno.

V kakovostnejših kolescih so hibridne zavore ter nam pustijo proste roke za nastavitve in tako tudi boljše možnosti za lepše mete. Bolj ko sprostim centrifugalno zavoro, tem bolj povečamo jakost magnetne in težava je rešena. Najbolj natančne nastavitve udejanjimo vedno, ko lovimo z lahkimi vabami; takrat potrebujemo čim manj zavor. Ko uporabljamo težje vabe, moramo imeti aktiviranih čim več zavor, da ne nastajajo ptičja gnezda. To se zgodi zaradi hitrega pospeška vabe in ker ima vaba veliko upora, se njena hitrost hitreje manjša, kolut pa se še vedno vrtil s polno hitrostjo.

Za konec bi rad napisal naslednje: popolnoma vseeno je, s kakšnim kolescem lovite. Vedno izberite takšnega, ki vam najbolj ustreza. Kot smo spoznali, imajo pozitivne in negativne strani tako stacionarna kolesca kot kolesca baitcast. V sestavku sem na kratko predstavil delovanje slednjih, da bi jih znali uporabljati, če se boste odločili za njihov nakup. Ko boste kupili svoj novi komplet baitcast, začnite s kratkimi meti, ki naj bodo čim bolj nadzorovani, nato pa postopoma stopnjujte dolžino metov, vse dokler ne dobite tistega pravega občutka. Uporabite palec in ribiška vrstica naj vam rahlo polzi skozi, medtem ko vaba leti po zraku. Tako boste na prstu čutili že najmanjšo spremembo in vabo boste le malce upočasnili in ne boste imeli nobenih težav s ptičjimi gnezdi, meti pa bodo natančni in ulovili boste več rib.

Luka Demšar

RIBIŠKA DRUŽINA ŽIRI

V RD Žiri upravljajo s Poljansko Soro od mlina pri Sopovtu do mostu pri cerkvi sv. Martina in s Poljansko Soro od prav tam do jezua pri Hotavljah. Prav tako upravljajo z gojitvenimi revirji salmonidnega značaja.

Osnovni podatki

NASLOV: Pot na Rovt 9, 4226 Žiri
ELEKTRONSKA POŠTA: ziriird@gmail.com
SPLETNI NASLOV: www.rd-ziri.com

Preglednica 1: članstvo v RD Žiri 16. junija 2021

Kategorija	Število članov
Polnoletni člani	35
Pripravniki	2
Mladi, študenti	9

Ribolovni revirji

► Poljanska Sora 16a

MOŽNOST RIBOLOVA: klen, lipan, potočna postrv, šarenka
VRSTA RIBOLOVA: beličarjenje, muharjenje
DOVOLJENE VABE: sadje, umetna muha
TIP VODE: tekoča

Revir se začne v Sopovtu pri mlinu in se konča pri glavnem mostu v Starih Žireh ob cerkvi sv. Martina. Tisti del je izrazit postrvji del, saj je voda polna kisika in hitra. Ulovimo lahko čudovito čistokrvno črnomoško potočno postrv, tam živi tudi kapelj, ki je glavna prehrana večjih postrv. Nižje po toku v predelu Brakovic se voda nekoliko umiri, a revir ostaja povsem postrvji. Tod je opazno tudi pojavljanje lipana. Revir je za ribolov zahteven, saj so bregovi gosto obraščeni z grmovjem in drevesi. Proti koncu revirja med mostovima v Starih Žireh postane voda pristni lipanski revir z manjšimi pregradami, ki smo jih pred leti postavili ribiči za povečanje vsebnosti kisika v vodi. V omenjenem delu najdemo predvsem lipana, potočno postrv in klena.

► Poljanska Sora 16a1

MOŽNOST RIBOLOVA: klen, lipan, potočna postrv, sulec, šarenka
VRSTA RIBOLOVA: beličarjenje, muharjenje, vijačenje

DOVOLJENE VABE: sadje, umetna muha, umetne vabe
TIP VODE: tekoča

Revir je precej daljši od revirja 16a in poteka od mostu v Starih Žireh pa do hotaveljskega jezua blizu gostilne Lipan. Tudi v tem delu revir spreminja svoj videz: začne se v lipanskem pasu, kjer prevladujejo lipani in potočne postrvi, nižje tudi klen. V predelu Ledinice se voda malo razživi in obogati s kisikom. Po nekaj kilometrih mirnejše vode, obraščene z gostim grmovjem, pridemo do prve vodne ovire pri teniškem igrišču na Selu. Voda se pod jezom zopet umiri in postane odlična za lipana, ki tam prevladuje. Pod jezom na Fužinah je velik tolmun, kjer živijo lepe ribe, ki pa jih je težko ujeti. Od tod naprej v vodi zopet zasledimo lipana, klena, potočno postrv in šarenko. Nižje po toku lahko uspešno lovimo tudi sulca.

Kronika RD Žiri

Do letnice 1886 zgodovina dokazuje, da je bila Poljanska Sora v upravljanju škofjeloške gospode. Omenjenega leta pa je koncesijo od škofjeloške gospode odkupil dr. Ivan Tavčar. Slednji je imel na celotni Sori edini pravico do ribolova. Znano je, da je odlavljal dva do trikrat na leto in plen odnašal v Ljubljano. Lov naj bi bil dovoljen na nešporten način, za vabe je bilo dovoljeno vse mogoče, število odvzetih rib pa je neomejeno dovoljeval tudi svojim prijateljem.

Na Žirovskem je od dr. Ivana Tavčarja prvi dobil dovoljenje za odlov rib Jakob Poljanšek, po domače Modrijanovec iz Sela. Naslednji najemniki so bili Kamenškovi iz Nove vasi, za njimi pa Jože Žakelj - Fric. Od Frica sta dobila dovoljenje dr. Ivan Kavčič - Špicarjev in sodnik iz Idrije Fremmerstein. V tistem času so prodajali tudi ribe v gostilnah pri Petronu in Špicarju.

Po smrti dr. Ivana Tavčarja, 19. 2. 1923, so se menjavali razni najemniki vse do druge svetovne vojne, in sicer mesar Mlakar iz Gorenje vasi, gostilničar Anžonovc iz Srednje vasi ter gostilničarja Petron in Špicar iz Žirov.

Po končani drugi svetovni vojni je Poljanska Sora pripadla

Revir Poljanska Sora 16a. Foto: arhiv RD Žiri.

Revir Poljanska Sora 16a1. Foto: arhiv RD Žiri.

Gojitveni potok Črna. Foto: arhiv RD Žiri.

Inventarizacija. Foto: arhiv RD Žiri.

Ribiškemu društvu Ljubljana. Ker pa je bilo v ribiškem društvu Ljubljana včlanjenih precej Žirovcev, so le-ti dobili svoj revir, ki je segal od izvira Sore do Barbne žage na Hotavljah z vsemi pritoki. Po tako pridobljenem soglasju se je leta 1953 imenovala Revirna družina Žiri. Letnica 1953 je torej rojstvo ribištva na Žirovskem. Od leta 1953 imamo tudi knjigo prvih vpisanih članov: Janez Oblak, Nace Naglič, Milan Dolenc, Karel Berčič, Filip Vrhovc, Anton Čadež, Marjan Maček in Bojan Bunc.

Na Trebiji je bil 5. junija 1955 v tamkajšnji šoli ustanovni občini zbor RD Žiri z naslednjim članstvom: Bogomir Jože, Jože Valant, Franc Nered, Đjoko Milenović, Milan Naglič, Lovro Ušeničnik, Janez Oblak, Karol Berčič, Vital Oblak in Davorin Kogej. Istega leta, 1955, so žirovski ribiči začeli razmišljati o ribogojstvu za svoje potrebe, katerega pobudnik je bil Karel Berčič. RD Žiri je vzela v najem stavbo električne centrale, katere lastnik je bil Jakob Strlič. Že naslednje leto, 1956, pomeni rojstvo amaterskega ribogojstva na Žirovskem, saj je bilo osmukanih prvih 36 samic potočne postrvi, ulovljenih s prvim agregatom, ki so ga ribiči sami naredili iz stare kosilnice in so ga poimenovali TOP.

Letnica 1965 pomeni prelomno leto, ko so ribiči začeli iskati novo lokacijo za izgradnjo ribogojnice. Analiza je pokazala, da je najbogatejša voda s kisikom na Rovtu. Zemljišče so odkupili od Franciške Lenger - Špicarjeve in Franciške Strel. Investitor za novo ribogojnico je bil Zavod za ribištvo, ker RD Žiri ni bila kreditno sposobna. Leta 1967 je bilo prvič v novi ribogojnici nas mukanih 150.000 iker in že naslednje leto 500.000, kar predstavlja še vedno zmogljivost vališča.

Leti 1968 in 1969 sta bili najbolj krizni, ker je Zavod za ribištvo ribogojnico in s tem tudi posojilo prepisal na RD Žiri. Krizo so prebrodili samo s prodajo krmljenega zaroda in mladice potočne postrvi.

V letih 1970 do 1973 je bil zgrajen prvi zunanji bazen, velikosti 10 x 3 m, pa tudi čistilni bazen za vališče. V tistem obdobju so zgradili most čez Osojnico in obnovili cesto do ribogojnice.

V letih 1974 pa vse do leta 1977 so se v RD lotili izgradnje prizidka k ribogojnici zaradi potrebe po klubskih prostorih in stanovanju prvega ribogojca ter gospodarja. V omenjenih letih so se zgradili tudi preostale zunanje bazene skupaj z umirjevalnikom. Tako je ribogojnica v Žireh dobila zdajšnjo zunanjo podobo.

V letih do 2003, ko smo praznovali petdesetletnico RD Žiri, je bilo kar nekaj postorjenega. Po letih osamosvojitve in s spremembo številnih zakonodaj je bilo najprej treba poskrbeti za ponovno registracijo, vpis v sodni register in tudi za rešitev lastništva z vpisom v zemljiško knjigo. V devetdesetih letih smo asfaltirali celotno dovozno pot in dvorišče pred ribogojnico. Hkrati smo poskrbeli tudi za možnost priklopa na javni vodovod, pa tudi kanalizacijo. Ob praznovanju petdesetletnice RD leta 2003 velja

omeniti, da je RD Žiri prvič dobila celotno podobo z novim znakom RD Žiri, katerega avtor je naš častni član in akademski slikar Tomaž Kržišnik.

Omeniti velja tudi zadnje desetletno obdobje, ki je poskrbelo za kar nekaj novosti: vzgajali smo domačo matično jato potočne postrvi, ki omogoča vsakoletno smukanje brez izlovov iz vodotokov. Na tem mestu velja poudariti, da imamo matično jato gensko čiste potočne postrvi. Občanom Občine Žiri in širši javnosti nudimo prodajo konzumne šarenke, ki ima status lastne vzreje na izvirnem vodotoku potoka Mlinščica.

Postopoma skozi zadnje desetletje smo obnovili vse zunanje bazene, pa tudi njihovo okolico. Zmogljivost zunanjih bazenov omogoča vzrejo 1000 kg in več konzumne šarenke.

Upam si trditi, da ima dandanes RD Žiri sicer sorazmerno majhno, a hkrati eno sodobnejših ribogojnic v naši širši okolici, v kateri letno nas mukamo do 300.000 iker potočne postrvi. Leta omogoča vzrejo potočne postrvi doma nas mukane ikre pa do krmljenega zaroda in nenazadnje do potočne postrvi 1+, ki pomeni vložek v ribolovne vode reke Sore.

V letu 2021 Ribiška družina Žiri šteje 46 članov, od tega 33 članov, eno članico, dva pridružena člana, devet mladincev in enega častnega člana. Ugotavljam, da ravno sorazmerna majhnost družine pomeni enotno in uspešno delovanje v teh turbulentnih časih, ki nam niso naklonjeni na eni strani s številnimi posegi v vodotoke, pa tudi ne s prisotnostjo sive čaplje in v zadnjem času s številnimi vidrami, ki dobesedno praznijo tako ribolovne in tudi gojitvene vodotoke.

Na osnovi dobrega sodelovanja z lokalno skupnostjo, to je občino Žiri, vsako leto organiziramo čistilno akcijo na vodotokih reke Sore in tudi pritokih. Ker akcija poteka s pomočjo občine, se je poleg ribičev udeleži tudi več kot sto drugih občanov. Enkrat na leto organiziramo ribiški piknik, ki je odprtega značaja za občane Žirov.

K navedenemu razvoju RD Žiri skozi posamezna zgodovinska obdobja 68 let so prispevale posamezne generacije ribičev posameznikov, ki so s svojim etuziazmom, predvsem pa ljubeznijo do narave, želje po prijateljevanju z enako mislečimi gradili vez med naravo in človekom - ribičem.

Bogastvo naše izvorne reke Sore in njenih pritokov nudi ogromno možnosti za razvoj ribogojstva in ribištva na Žirovskem. Z ribištvom je povezana vzgoja človekovega duha, njegova volja, vztrajnost ter vrline, ki so svojstvene za človeka v njegovem stiku z naravo.

Voda ni samo vir življenja za v njej živeče rastlinstvo in živalstvo, temveč tudi za človeka. Navedenega dejstva se žirovski ribiči še kako zavedamo in temu primerno delujemo in vzgajamo prihodnje rodove.

Miro Mahnič

Na kopnem ali na čolnu, izkupiček je bil enak. »Vsaj travo sem ujel,« je rekel Filip. Vsakič, ko slišim katerega od njiju reči: »Imam ulov dneva,« to pomeni, da sta ujela kakšno vodno rastje, vejo ali kaj podobnega.

ŠČUKE PA NI, ŠČUKE PA NE

Bili smo na polovici našega ribiškega maratona. Prejšnja dva dni sva s Filipom uspešno lovila krape na Krinskem jezeru, nato pa smo se v petek odpeljali na Dolenjsko, kjer smo lovili tilapije. Tedaj pa sem imel za nas tri v načrtu nekaj povsem drugega. V bistvu se je nadaljevanje ponujalo samo od sebe – v petek, ko smo lovili tilapije, je bil zadnji april, torej je bilo pred nami odprtje ščukarske sezone!

Dogovorili smo se, da se v soboto posvetimo Ižici, medtem ko bomo v nedeljo lovili na Ljubljani. Tak je bil vsaj načrt. V petek, ko smo se vrnili iz Čateža in je Urša peljala Filipa na trening, sva s Timom pregledala vso opremo za vijačenje, zamenjala pletenico na eni od rol in vse pripravila za naslednja dva dni. Zjutraj prav zgodnji nismo bili (bili smo na maratonu, ne šprintu), ko smo parkirali ob Ižici. Nekaj dni nazaj sem vprašal nekaj kolegov, če bi lovili skupaj; malo zaradi družbe in zato, da bi povečali možnost, da bi uspel fotografirati kakšno ribo za ta članek. Vendar ni bilo nobene potrebe po dogovoru. Ko smo prispeli do vode, smo lahko že po parkiranih avtih prepoznali, kateri od naših ribiških prijateljev so si za odprtje sezone tudi izbrali Ižico. Kar nekaj nas je bilo tam in novi ribiči so redno prihajali. V bistvu je bila edina razlika, da smo eni hodili s tokom reke gor, drugi po toku navzdol, vmes pa smo se srečavali in klepetali.

S fantoma smo se dogovorili, da bom jaz lovil z lažjo opremo, onadva pa z močnejšo in robustnejšo – iz povsem praktičnih razlogov, saj gredo njuno vabe rade tudi marsikam drugam, ne le v vodo (tudi sam sicer nisem imun na to, a vseeno mi gre bolje kot njima). Dogovorili smo se, da bo imel izmenično vsak deset metov, potem pa bosta zamenjala vabo. In vsakič jo seveda izbere drug. Za začetek sem jima predlagal oranžno sivega črva, ki mi je

konec januarja, pri zadnjem lovu na ščuke, prinesel srečo. Filip se je strinjal. Vrgel je prvič, drugič, tretjič, potem pa nič več. Ko sem pogledal, kaj se dogaja, sem videl, da je karabin prazen, vabe pa ni. »Ne vem, kaj se je zgodilo, verjetno se je odprl in vaba je padla dol,« je bila uradna razlaga. Vprašal sem ga, če ni morda on pozabil zapreti sponke pred metom, a je rekel, da ne, gotovo je bil zaprt. No, kakorkoli, dogovorili smo se, naj večkrat pogledata, če je vse tako, kot mora biti, in od takrat nismo zgubili nobene vabe več zaradi odprte sponke (žal pa smo zgubili kar nekaj vab iz drugih razlogov).

Počasi smo se premikali po reki in metali, menjali vabe – brez uspeha. Ne le mi, tudi drugi okoli nas. Vendar se nismo vdali. Hodili smo naprej, iskali nove prostore, uporabljali nove vabe (kakšno vmes tudi izgubili) in tako naprej. Čez čas je mimo nas priplul čoln z dvema ribičema. Na moje vprašanje, če je bilo kaj, je eden odgovoril: »Ja, enega krapa sva zahaklala, ampak ta ne šteje!« »Fanta, vidita, nismo samo mi, tudi s čolna nimajo nič več uspeha,« sem jima rekel. Ni nam preostalo drugega, kot da smo hodili in metali naprej, čeprav je v bistvu povsod, kamor smo bili namenjeni, že nekdo bil, na kopnem ali v čolnu. Tako smo nosili opremo in hodili po Barju, ko se je Tim spomnil rime »Ati, poslušaj to: Ti boš nosil nahrbtnik in palco, jaz pa sak in svojo

malco!« No, malice ni bilo, nas je pa doma čakalo kosilo, tako da smo se počasi začeli vračati proti našemu izhodišču in ko smo prišli na enega od mest, kjer smo že lovili, sem na tleh zagledal enega naših silikonov. »Fanta, kateri jo je pozabil tukaj, ko sta si menjala vabe?« sem vprašal in še preden sem uspel končati stavek, je Filip že izstrelil: »TIM JE BIL!« Kakšnih deset metrov naprej smo se znova ustavili, ko mi je Filip predlagal, naj poskusim loviti z vabo, ki jo je imel v rokah. Precej čudno se mi je zdelo, od kod je sedaj potegnil vabo, saj sem imel nahrbtnik z opremo jaz »A si to pozabil tukaj, uro nazaj, ko si menjal vabe, sedaj pa jo znova našel?« sem ga vprašal. Sramežljivo je prikimal ... »Dajta se zresnit, vabe ne rastejo na drevesih!« je bil znova primeren trenutek za nekaj očetovske jeze. V bistvu smo imeli precej sreče, da smo se vračali po svojih stopinjah in ju našli, čeprav pa ne vem, koliko smo jih zgrešili ...

Vmes sem jima razlagal, da so nekoč snemali serijo z naslovom

Takole smo prehodili kar nekaj kilometrov po Ljubljanskem barju. Če že ribe niso prijemale, pa je bil vsaj »dober trening«.

Ščuke pa ni, ščuke pa ne, kajti naslov se mi je zdel zelo primeren za tisti dan. Ne le, da mi nismo ujeli ščuke, kogarkoli smo srečali, je imel enak odgovor. Še več, nekaj naših članov je šlo loviti v Kočevje in tam imeli nekaj več uspeha, a vseeno mnogo manj od pričakovanega. Govoril sem s prijateljem iz Cerknice, ki mi je tudi opisal precej klavrn izkupiček tamkajšnjih ribičev. Ampak nič ne de, vztrajati je treba. Tako smo si po kosilu privoščili nekaj premora (ki ga je Filip izkoristil za učenje angleščine – tako je to, ko ima fant na voljo ves teden počitnic, a prihrani učenje za zadnja dva dni), potem pa smo se znova odpravili v akcijo. Popoldansko izmeno smo začeli z lovom v Ljubljani, nato pa se znova odpeljali do Ižice. Še vedno nič. Proti večeru sta predlagala, da bi poskusili še na Malem grabnu, tako da smo se odpravili še tja. Ko smo prišli do avta, sem pomislil: »Aaa, zato Urša ne mara ribolova!« Pred kakšnima dvema urama sem njuni mami sporočil, da nas lahko za večerjo pričakuje okoli osme ure zvečer, sedaj pa, ko je bila ura 20 do osmih in smo mi šli še na Mali graben, pa sem ji poslal sporočilo, da bomo domov prišli vsaj eno uro pozneje (kot mi je povedala doma, je bila v tistem trenutku večerja že skoraj pripravljena).

V popoldanski izmeni smo lovili z blestivkami – vse drugo smo že poskusili, tako da so bile v bistvu naša zadnja možnost. In res se je v Malem grabnu za mojo blestivko obrnila postrv in jo zagrabila, jaz sem zategnil, postrv pa je skočila ven in se snela ter odplavala naprej. Prvi ugriz! Čeprav ribe nisem ujel, nam je dala zagon za nadaljevanje. Malo pozneje sem na isto vabo ujel še eno ribo, in sicer ploščiča. Nikoli si ne bi mislil, da bom svojega prvega ploščiča v življenju ujel na blestivko, a tako je bilo: 30 centimetrov dolgo ribo sem zataknil pod hrbtno plavut in kmalu je odplaval nazaj. Za menoj je z isto blestivko poskusil srečo še Tim. Fanta sem opozoril, da je pred nami v vodi lesen steber in naj bosta pazljiva z vabami, saj smo jih izgubili že dovolj. Čeprav je Tim

metal drugam, ni trajalo dolgo, da je blestivko zataknil za neko drugo podvodno oviro. In tako smo izgubili še edino vabo, ki je tisti dan kaj ujela. V bistvu je bil kar primeren zaključek dneva in naše izhodišče, da smo pospravili in se odpravili na pozno večerjo. Bili smo utrujeni in malo tudi slabe volje. »Vidita, kako je lahko med ribolovom,« sem rekel fantoma. »Cel dan mečeš in mečeš pa ne ujameš ničesar.« »Ni res,« me je popravil Tim, »ujeli smo postrv in ploščiča!«

Ponoči je precej deževalo in zjutraj mi ni bilo do ribolova. V bistvu sem bil dežja kar vesel, saj sem bil prepričan, da bomo ostali doma in končali naš maraton. A ni trajalo dolgo, ko me je Tim vprašal: »Ati, kdaj bomo šli?« In smo šli. Lovili smo na Ljubljani, ki je precej narasla, tok je bil močnejši in dostop težji. Prevozili in prehodili smo kar nekaj kilometrov, na koncu pa pristali na istem mestu kot prejšnji dan, na izlivu Malega grabna v Ljubljano, kjer je večer prej ostala ena od naših vab. Zaradi nočnih padavin je bil

Metali smo v stičišče zelene in rjave vode, če bi morda tam prežala kakšna plenilka. A pod vodo se je skrival le lesen steber.

Mali graben obarvan povsem v rjavo, Ljubljana pa je obdržala svojo značilno zeleno barvo (nekaj sto metrov od sotočja naprej je bila Ljubljana že povsem rjava). Nekaj časa smo metali v del, kjer sta se srečali zelena in rjava voda, dokler ni Filip ujel točno tistega stebra, na katerega sem ju opozoril večer prej. Trnek se je zaril v les in tudi tisto vabo smo pustili pod vodo. Znova odlično izhodišče, da vse pospravimo in se odpravimo domov ter tako končamo naš štiridnevni ribiški maraton (nedeljski ribolov je bil že prvotno omejen le do kosila – počitnice so se iztekale in popoldne se je bilo treba pripraviti na šolo). Znova smo se peljali domov poklapani (Filip verjetno še malo bolj, ker je bil okaran zaradi izgubljenega vabe); zadnji, ščukarski del ribiškega maratona smo zaključili s petimi izgubljenimi vabami in predvrvicami. Med vožnjo so me znova obšle misli, ki se rade pojavijo ob ponesrečenih ribiških dneh – kaj nam je bilo tega treba, mar bi ostali doma, pa bi vsaj prihranili vabo ali dve, ujeli tako nismo nič. No, temne misli sicer pridejo, a tudi zelo hitro odidejo, v bistvu smo bili kmalu vsi trije pripravljeni na prihodnje dogodivščine ob vodi. A o tem enkrat drugič. Sem pa nekaj ur pozneje dobil fotografijo iz dela Ljubljane, kjer smo lovili zjutraj. Eden od mladincev naše ribiške družine je ujel zelo lepo, 79-centimetrsko ščuko. Ščuke torej so, samo tokrat ne za nas.

Blaž Dominik

SKORAJ ŽE POZABLJENI POSNETKI

GENERACIJ PRED NAMI (2. del)

Bivisible ali znamenita dvovidna je naslednja v nizu po krivici zapostavljenih muh. Izredno enostavna muha za vezavo in tudi učinkovita, saj je, kot lahko razberemo že iz imena, zelo dobro vidna. Dve vrsti mik ustvarita zanjo značilen kontrast, ki omogoča zelo dobro vidnost za ribiča in tudi za ribo. Izdelava je, kot že rečeno, zelo preprosta, še posebno kadar imamo na voljo petelinja peresa večje kakovosti, ki so dandanes že nekaj običajnega. Nekoč je bilo treba, predvsem za večje posnetke, za vezavo uporabiti tudi

in različni tipi vezave, v vseh primerih pa gre za zelo široko uporabno muho, s katero lahko uspešno lovimo med rojenji tako enodnevnih kot tudi mnogih drugih vodnih žuželk, komarjev in tudi kopenskih zahajalcev. Prilagodimo se lahko z velikostjo in barvo, uporabo repa ali ne, v velikostih od 6 pa tja do 22. Adams v zgodovini muharjenja velja za eno najširše uporabnih muh, eno od najbolj učinkovitih, pa tudi za enega od najbolj prodajanih posnetkov nasploh.

Irresistible je že po imenu sodeč nekaj, čemur se postrvi

Adams - preprosta in uporabna verzija

Bivisible (dvovidna) - dobro vidna in vsestranska muha

dve ali več peres enake barve in še to zgolj za polovico muhe. Zdaj je to zgodovina. S sodobnimi peresi lahko dvovidnih z lahkoto naredimo v eni uri tudi nekaj deset. Spredaj vedno uporabimo svetlejše pero in za drugo polovico nekaj drugega. Največkrat je to rjava barva, lahko pa tudi črna. Nekateri uvežejo tudi rep v barvi druge polovice, vendar po mojih izkušnjah ne spremenimo praktično ničesar. Muha se zelo dobro izkaže predvsem pri lovu lipanov in pa v predelih, kjer želimo muho dobro videti (brzice, ko je manj svetlobe, ipd). Včasih pride zelo prav tudi v zelo velikih merah, ko postane zanimiva tudi sicer za manj zainteresirane ribe. Ob omembi dvovidne se vedno spomnim gospoda, ki mi jo je nenehno priporočal med mojimi ribolovi na Krki, ko sva se srečala v vasi Veliko Globoko. To je bil Janez Klemenčič, znani fotograf in avtor ali soavtor marsikaterih muharskih fotografij in publikacij, ki je iz svoje hiške nad Krko redno prihajal na krajši ribiški klepet.

Adams je naslednja muha, ki bo naslednje leto praznovala že stoletje obstoja. Avtor Leonard Halladay jo je sprva namenil za posnemanje majskih muh, ime pa je dobila po Charlesu Adamsu, ki jo je po uspešnem preizkušanju ob poročanju tako hvalil, da jo je nato prvi poimenoval po njem. Dandanes poznamo zelo veliko različic. V osnovi je telo siva prejica, mika za rep in po oprsu so vedno enake barve, za krila (včasih tudi za rep) pa uporabimo vršičke grahastih peres. Dandanes se veliko uporabljajo tudi umetna krilca

ne morejo upreti. Gre bolj ali manj za nadgradnjo prej omenjenega Adamsa, s to razliko, da je pri tej telo iz strižene srnine dlake, kar muhi omogoča zelo dobro plovnost. Podatki o izvoru te muhe niso najbolj zanesljivi in se ponekod tudi izključujejo, sicer pa je bolj kot to pomembna njena uporabnost. Vsekakor gre za malo mlajšo muho od prejšnjih dveh, vendar jo kljub temu veliko muharjev pri nas žal ne pozna ali pa se ji izogiba. Morda zato, ker od vezalca terja za spoznanje več truda in spretnosti. Glede na izdelavo zadka lahko nemudoma ugotovimo, da gre za zelo plovno muho, katere uporabnost se najbolj izrazi v hitrejših predelih, vrtincih in brzicah. V takih razmerah potrebujemo nekaj, kar bo še vedno predstavljalo nežno žuželko, obenem pa zelo dobro preneslo nemirno plovbo na površini po brzicah. Za krila lahko tudi pri tej muhi uporabimo navadna peresa ali pa umetne polipropilenske niti. Zelo se izkaže tudi različica, ki spominja na znamenite muhe Leeja Wulffa, le da naredimo znano telo iz strižene dlake, za krila pa uporabimo bele dlake repa jelena ali telička. V takem primeru lahko navijemo še kakšnem navoj petelinjega peresa več in dobimo muho, pri kateri ne bomo izgubljali dragocenega časa z mazanjem niti potem, ko smo z njo že ulovili ribo. V kratkotrajnih poletnih večernih ribolovih je to še pomembnejše, saj lahko težko pričakovani »skok« traja le pol ure ali celo manj.

V naših alpskih rekah je lahko omenjeni tip muhe zelo uspešen tudi čez dan in vsekakor je dobro imeti s seboj vedno

Humpy - zanimiva verzija samo iz srnine dlake vezalca Svena Ostermanna

Irresistible - je praktično Adams z izboljšano plovnostjo zaradi telesa iz dlake

P&A - moja najljubša kombinacija barvnega odtenka, ki ni kričeče oranžna

vsaj nekaj teh posnetkov. Kar zadeva velikosti, je pri njih, že zaradi izdelave same, bolj smiselna uporaba večjih in tudi zelo velikih posnetkov, ki posledično tudi najbolje plavajo, obenem pa tudi dobro pritegnejo pozornost ter neredko sprožijo prijem tudi navidez nezainteresiranih rib. Naj omenim še, da lahko za krila uporabimo tudi katero od kričečih barv in si izdelamo nekaj takih, ki jih bomo dobro videli tudi v penah pod slapovi in v mraku.

Podobna muha, ki ima dlako namesto strižene razpotegnjeno preko zadka, kot nekakšno grbo (*angl.* hump) in je prav tako ena od najbolj plovnih, je **Humpy**. Pri tej muhi za rep in za krila uporabimo srnino dlako. Za pravilno dolžino kril potrebujemo med vezavo sicer nekaj vaje, ker je dlaka najprej preko zadka, nato z njo zadek prekrijemo v smeri naprej, ostanek pa uvežemo pokonci in nam razpolovljen predstavlja dve krili. Podrobna navodila najdemo marsikje na medmrežju. Znani ameriški avtor in vezalec Randall Kaufmann je za to muho hudomušno dejal, da je ena najboljših suhih muh, ki ne predstavljajo ničesar, po drugi strani pa vse. Morda je razlika med Humpyjem in prej opisano Irresistible najbolj v tem, da lahko uporabimo za osnovo zadka, prek katerega uvežemo dlako na hrbtni strani, kakršnokoli barvno kombinacijo iz vezalnih niti, penic ali prej. V zadnjem času sam za telo uporabljam kar polipropilensko prejo, sicer mišljeno za krilca. Zaradi zaprtih zračnih komor v vlaknih (npr. TMC aerowing) še dodatno pridobim na plovnosti, obenem pa

lahko z izbiro barve naredim poljubne barvne kombinacije – od rumene do črne. Tudi pri tej muhi se najbolje izkažejo malo večje velikosti ob tem, da je Humpy lahko zelo učinkovit tudi v manjših izvedbah; še posebno temne variante in v črni barvi z belimi krilci. Takrat verjetno, kot smo že omenili, sicer ne predstavlja ničesar, obenem pa marsikaj. Od drobnih enodnevnih, mravljic hroščev ... mu lahko pripišemo vse. Pomembno je, da mu zaupamo, zagotovo pa bo bolje plaval od preostalih, morda bolj realističnih posnetkov.

Ko pišemo o pozabljenih ali pa zapostavljenih muhah se ne moremo izogniti celi skupini, ki je verjetno najmanj priljubljena ali znana pri nas, in sicer mokrim muham. Ena najbolj znana »mekomika« je verjetno t.i. **Partridge and orange**. Enostavna oranžna mokra muha z nekaj obveznimi navoji peresa jerebice je zelo verjetno od vseh doslej omenjenih tudi najstarejša. Opisali so jo namreč že ob koncu devetnajstega stoletja v pokrajini Yorkshire v Združenem Kraljestvu. Je tradicionalna otoška muha, s katero so sprva posnemali rojenje šašev in upehanke enodnevnih. Še posebno slednje so pri nas predvsem poleti lahko zelo številne, ko po opravljenem poslanstvu z raztegnjenimi krilci končajo na vodni gladini. Takrat sicer lovimo brez razenja in s tokom, muha pa naj rahlo tone. Običajni način, s katerim muharimo z mokrimi muhami, pa je t.i. swing. Takrat pridejo v poštev ti impresionistični posnetki še posebno do izraza. Zanimivo je, da je prav »razenje« muhe, ki je pri marsikateri muhi razlog za zavrnitev prijema, pri tej skupini muh ravno njihova prednost. Kdo ve, morda gre za hitrost predložka, ko riba nima časa za »premislek«, morda za način, kako se mike »zložijo« ob telesu ... Odgovora ne vemo. Vemo pa, da deluje. In včasih tudi tako zelo, da bi bila res škoda, da ji ne bi dali priložnosti. Ni potrebno, da uporabljamo prav oranžno varianto, čeprav ni brez razloga ena najbolj znanih. Z malo opazovanja si lahko omislimo popolnoma svoje variante in z njimi poskusimo na domačih revirjih. Morda bo ravno tak način predložka muhe za ribe zanimiv, saj ga verjetno manj poznajo. Pomembno je, da med vezavo ne pretiravamo z mikami jerebice, izberemo pravilno velikost peresa in da res pazimo, da je navojev malo. Trije po navadi zadostujejo, pri manjših muhah pa še raje kateri manj. Takrat se mokra muha v vodi čudežno spremeni v nekaj, kar ribe obožujejo. Morda gre za upognjene mike ob telesu, morda za njihovo premikanje, tega ne ve nihče. Sicer pa je to skrivnost tudi pri vseh drugih uspešnih muhah, ki je ne poznamo, niti nam je ni treba poznati. Pomembno je, da delujejo.

Tomaž Modic

CORE-T4

VZDRŽLJIV - VODOODPOREN - ODPOREN

X-POWER
ZUNANJA BATERIJA
5000 mAh

X-DOCK
POLNJENJE IN
PRENOS PODATKOV

X-RIDE
POLNILEC IN
NOSILEC

CROSSCALL predstavlja tablični računalnik CORE-T4, ki združuje tehnologijo, trajnost in design. Trije trdni razlogi, da verjamete v učinkovitost te tablice, ki ima 3 letno garancijo in vas bo spremljala pri vseh dejavnostih na delu in v prostem času. V DNK francoske znamke Crosscall so zapisani vzdržljivost in odpornost proti tekočinam ter padcem. CORE-T4 ima vgrajeno tudi tehnologijo X-LINK™, ki omogoča uporabo inovativne dodatne opreme CROSSCALL.

VEČ NA: **CROSSCALL.COM**

DISTRIBUTOR: VIMA TRADING POVSČ & CO. D.O.O., Industrijske ceste 7b, 5000 Nova Gorica

RIBJE DOBROTE S POLENTO

POSTRV V OMAKI Z OLIVAMI IN POLENTO Z ZELIŠČI

Koruzni zdrob oziroma polenta je za pripravo nezahtevna jed. Lahko jo postrežemo kot prigrizek, prilogo, glavno jed ali celo sladico. Zelo lepo sodi tudi k jedem iz sladkovodnih rib. Tokrat vam Gojko predstavlja pripravo postrvi v omaki z olivami in polento z zelišči.

Polenta je jed iz koruznega zdroba. V 18. stoletju je postala zelo razširjena ljudska jed. Nekdaj je veljala bolj za kmečko jed, dandanes pa vam s polento postrežejo tudi v najboljših restavracijah. Je okusna in zdrava, zato vam predlagamo, da se večkrat znajde tudi na vaših krožnikih.

Glede na barvo zmletih zrn ločimo belo, rumeno in celo rdečo polento. V trgovinah najdemo koruzni zdrob v dveh različicah: poleg pravega je na voljo tudi prečiščen oziroma instant koruzni zdrob, ki je toplotno že obdelan. Zato je pripravljen zelo hitro (kuhamo ga le nekaj minut). Primeren je predvsem, ko nam primanjkuje časa za dolgotrajno kuhanje in mešanje polente.

Postrv v omaki z olivami in polento z zelišči

Prava koruzna polenta iz koruznega zdroba terja dolgotrajno kuhanje (nekateri italijanski recepti navajajo celo dve- do triurno kuho) na nizkem ognju med rahlim brbotanjem in nenehnim mešanjem. Rezultat je nadvse okusna, kremasta in gladka polenta. V Italiji je med zapriseženimi ljubitelji tradicionalna priprava polente še dandanes pravcati ritual.

Polento vedno kuhamo v razmerju 1 : 2,5, kar pomeni en del (npr. skodelica) polente in 2,5 (do 3) dela tekočine. Velja pravilo, da več tekočine kot uporabimo, bolj tekoča bo polenta. Za tekočino lahko uporabimo navadno vodo, jušno osnovo ali mleko.

Kuhano polento postrežemo takoj ali pa jo pretresemo v pekač in počakamo, da se ohladi in strdi. Nato jo razrežemo na poljubno velike kose, ki jih popečemo na maslu ali oljčnem olju. Lahko jo popečemo tudi v pečici, na žaru ali jo cvremo na olju na dunajski način (z moko, jajci in drobtinami). Lahko ji tudi primešamo nariban parmezan, druge trde sire ali zelišča.

Postrv v omaki z olivami in polento z zelišči

Za pripravo jedi za 4 osebe potrebujemo:

- 1,2 kg postrvi (lahko vzamemo tudi drugo ribo, denimo lipana, klena ...)
- 2 malo večji čebuli
- 2 stroka česna
- 2 papriki
- 500 g paradižnika
- eno žlico paradižnikove mezge
- šopek peteršilja – po okusu
- 15 črnih oliv brez koščic
- 1 do 2 dl belega suhega vina (namesto vina lahko dodamo tudi deciliter vinskega kisa)
- 500 g polente
- 2 dl ribje osnove – po potrebi
- sok pol limone
- 1,5 dl oljčnega olja
- 6 dag masla
- zelišča (rožmarin, origano, timijan, žajbelj)
- vodo
- sol
- poper

Postrvi očistimo, operemo, nasolimo in pokapamo z limoninim sokom. Čebulo očistimo in narežemo na tanke rezine, prav tako tudi papriko, česen drobno nasekljamo. Paradižnik olupimo in narežemo na rezine. Peteršilj drobno nasekljamo.

V ponev damo oljčno olje in na razgretim olju postrvi lepo zapečemo z obeh strani. Potem postrvi vzamemo iz ponve in jih damo na stran. Na preostalem olju zdušimo čebulo, papriko in česen. Dodamo še paradižnik in nadaljujemo z dušenjem. Potem dolijemo ribjo osnovo, dodamo paradižnikovo mezgo, posolimo in popramo ter kuhamo na zmerni temperaturi še deset minut. Dodamo še vino in na pol narezane razkoščičene črne olive. Nato na omako položimo pečeno ribo in jo z žlico počasi prelivamo z omako in dušimo še deset minut.

Zavremo vodo za polento, jo posolimo in dodamo sesekljana zelišča ter maslo. V vodo dodajamo koruzni zdrob in mešamo s stepalko. Če je polenta instant, je kuhana že v 5 do 6 minutah. Pazimo, da ni pregosta. Pustimo jo nekaj minut, ko jo z žlico oblikujemo za na krožnik v obliki žličnika.

Gojko pripravlja polento na svoj način. Koruzni zdrob skuha v mrzli vodi in zmes počasi meša, dokler voda ne zavre. Na tak način je polenta bolj penasta in rahla. Poskusite jo na tak način skuhati tudi vi!

Na krožnik damo polento in zraven postrv, ki jo prelijemo z omako. Pri jedi priporočamo belo suho vino, malvazijo, pinelo ali laški rizling, lahko tudi kakšen dober rosé.

Borut Jerše

Glede na barvo zmletih zrn ločimo belo, rumeno in celo rdečo polento..

